

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 9 (512) година XXXIX

8 ноември 2021 година

ЗЕЛЕНИЯТ ПРЕХОД ВЪВ ФОКУСА НА НАУКАТА

На стр. 4

Пловдивският университет
посрещна чуждестранни студенти
от девет държави

На стр. 11

Моят Пловдив е вазовски –
културната столица на България

На стр. 10

Предложения на студентите
към министъра на образованието

На стр. 15

Стр. 2 50-годишнината
на Факултета по математика и информатика беше
отбелязана с международна научна конференция

В Броя ще прогледете още:

- „Живописна България“, или за литературата като пътуване през думите и споделеното знание
- Ваксипрофилактиката и управлението на чистотата на въздуха бяха тема на двудневен семинар

- Капаните на града в контекста на изследвания за нематериалното културно наследство
- Изложбата „Свят от йероглифи“ е сред събитията, посветени на 60-годишнината на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

50-годишнината на Факултета по математика и информатика беше отбелязана с международна научна конференция

Проф. д-р Ангел ГОЛЕВ – декан на Факултета по математика и информатика

От 22 до 24 октомври 2021 г. се проведе Юбилейната международна научна конференция „Изследвания и образование в математиката, информатиката и техни приложения“ (Research and Education in Mathematics, Informatics and their Applications – REMIA' 2021), посветена на 50-годишнината от основаването на Факултета по математика и информатика (ФМИ) на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и на 60-годишния юбилей на висшето училище. Научното събитие бе под патронажа на кмета на гр. Пловдив г-н Здравко Димитров.

Честването на юбилея на ФМИ, който е първият самостоятелен факултет в историята на университета, трябваше да се състои през миналата година, но пандемията наложи неговото отлагане. Тази година поради усложнената епидемична обстановка конференцията се проведе хибридно – присъствено и в електронна среда.

В рамките на юбилейното събитие премина и научен семинар на тема „Интелигентни иновативни ИКТ в научните изследвания по математика, информатика и педагогика на образованието“.

Сред официалните гости на откриването на конференцията бяха заместник-министърът на образованието и науката г-жа Мария Гайдарова, заместник-кметът на Община Пловдив с ресор „Образование, бизнес развитие и европейски политики“ г-н Стефан Стоянов, заместник-ректорът на Пловдивския университет доц. д-р Надя Чернева, както и представители на деканските ръководства на други факултети от ПУ „Паисий Хилендарски“. Те поднесоха поздравителни адреси по случай полувековния юбилей на факултета и пожелаха успех на конференцията и участниците в нея.

В научния форум се включиха над сто учени, преподаватели, докторанти и студенти. Международният програмен комитет с председател проф. д-р Асен Рахнев допусна осем доклада по покана и повече от 35 научни съобщения, разделени в три раздела: „Математика“, „Информатика и информационни технологии“ и „Образование по математика, информатика и информационни технологии“. Повече от половината автори са възпитаници на ФМИ от 3-тия до 53-тия випуск.

Участниците и гостите на конференцията имаха възможността да присъстват на пленарните доклади по покана на двама доктори хонорис кауза на Пловдивския университет, удостоени с това почетно звание по предложение на ФМИ – проф. д.п.н. Сава Гроздев и проф. д-р Руслан Митков (Университет на Уулвърхамптън). Доклади по покана изнесоха и други утвърдени български учени в областта на математиката и информатиката: проф. д.м.н. Стефан Иванов (Софийски университет, БАН), проф. д-р Боян Бончев (Софийски университет), проф. д-р Михаил Константинов (УАСГ – София), проф. д.м.н. Снежана Христова, доц. д-р Кремена Стефанова, проф. д-р Антон Илиев, проф. д-р Тодорка Терзиева –

Приветствие от заместник-министъра на МОН г-жа Мария Гайдарова. В дясно – проф. д-р Ангел Голев и проф. д-р Асен Рахнев

Проф. д.п.н. Сава Гроздев и проф. д-р Руслан Митков изнесоха доклади по покана. И двамата са почетни доктори на Пловдивския университет

и четиримата от Пловдивския университет.

Историята на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ започва през 1961 г., когато с указ е създаден Висш педагогически институт за обучение на учители по природо-математически дисциплини. През 1970 г. се обособяват първите два факултета – Математически и Природонаучен. Две години по-късно с указ на Държавния съвет институтът се преобразува в Пловдивски университет. Факултетът по математика и информатика получава сегашното си име през 1990 г.

През 1961 г. се откриват две математически катедри – „Висша алгебра“ и „Математически анализ“. През годините тези две катедри стават основата на няколко други, като в момента те са седем на брой – „Алгебра и геометрия“, „Математически анализ“, „Компютърна информатика“, „Компютърни технологии“, „Компютърни системи“, „Софтуерни технологии“ и „Обучение по математика, информатика и информационни технологии“.

Днес Факултетът по математика и информатика е един от най-големите факултети в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и е утвърден център за научни изследвания и подготовка на специалисти в областта на математиката, информатиката и педагогиката на обучението по математика, информатика и информационни технологии.

Понастоящем във факултета работят 84 висококвалифицирани преподаватели, като 35 от тях са хабилитирани – 9 професори и 26 доценти, а 31 са главни асистенти. С научна степен „доктор на науките“ е един преподавател, а 66 притежават образователната и научна степен „доктор“. В момента във факултета работят и седем гост преподаватели – шестима професори и един доцент. За последните 10 години шестнадесет преподаватели от ФМИ са придобили академичната длъжност „професор“, 28 – „доцент“, 27 – „главен асистент“, а четирима са придобили научната степен „доктор на науките“. Голяма част от кадровия състав на ФМИ се попълва с негови възпитаници.

➔ От стр. 2

Академичният състав на ФМИ има голям брой научни публикации в реномирани списания, реферирани в Web of Science, Scopus и в други световни научни бази данни; доклади, представени на признати международни конгреси и конференции; участия в национални и европейски научни проекти; монографии, публикувани от известни международни издатели; цитати от български и чужди учени; участия като рецензенти във водещи международни списания и членство в международни математически организации.

В образователната, научната и проектната си дейност факултетът развива и поддържа дългогодишно активно сътрудничество с водещи университети и научни организации у нас и в чужбина.

Всяка година в бакалавърските специалности в редовна и задочна форма се обучават близо 2000 студенти. От тези специалности четири са в професионалното направление „Информатика и компютърни науки“, три – в „Математика“, и две – в „Педагогика на обучението по математика, информатика и информационни технологии“. Факултетът предлага 21 едногодишни и двугодишни магистърски програми, като за учебната 2021 – 2022 година в тях се обучават над 140 студенти. Осигуряват се програми за следдипломно обучение за квалификация „учител по математика“ и „учител по информатика и ИТ“. В докторските програми на ФМИ към 2021 г. се обучават над 60 докторанти. През последните 10 години над 100 докторанти успешно са защитили дисертационните си трудове и са придобили образователната и научна степен „доктор“. Всички специалности и докторски програми на факултета са акредитирани от НАОА с висока оценка.

Образователната дейност на факултета се провежда съгласно със съвременни учебни планове и програми, които периодично се актуализират. В синхрон с изискванията и нуждите на пазара на труда се откриват нови бакалавърски и магистърски специалности. През последните 5 години са създадени две нови специалности в ОКС „бакалавър“ и 11 нови специалности в ОКС „магистър“, които се радват на висок кандидатстудентски интерес. Специалността „Софтуерно инженерство“, разработена през 2016 г. съвместно с Община Пловдив и водещи фирми от софтуерния сектор, е сред трите най-желани от бъдещите студенти специалности в университета.

Практическото обучение на студентите от ФМИ в реална работна среда се реализира в сътрудничество с водещи ИТ компании, средни училища от Пловдив и региона и други партньорски организации. Специалисти от бизнеса и академичните среди се привличат за лектори по избираеми дисциплини и практикуми. Всеки триместър факултетът осигурява обучение по избираеми дисциплини за около 1000 студенти в редовна и около 250 студенти в задочна форма на обучение. Студентите, докторантите и преподавателите на факултета имат възможност да реализират мобилности по международните програми за академичен обмен „Erasmus+“, СЕЕPUS и DAAD.

За провеждане на обучение на студенти и докторанти ФМИ разполага с модерна учебна база – една аула, четири аудитории, единадесет компютърни зали с по 16 работни станции, шест големи компютърни зали с по 36 работни станции и шест семинарни зали. Факултетът е подсигурен с гигабитова свързаност с интернет и 10 Gbps опорна инфраструктура. Разполагаме със собствена облачна инфраструктура, реализирана с три изчислителни възела и две системи за съхранение на данни.

Сред възпитаниците на ФМИ има научни работници, преподаватели и ръководители във всички образователни степени – ръководители на катедри, факултети, висши училища. Хиляди са учители, директори на училища, експерти и мениджъри в областта на образованието. Голям брой от завършилите факултета в момента са висококвалифицирани специалисти в компании и фирми в областта на информатиката и информационните технологии, банковото дело и застрахователни компании, в бизнеса и търговията. Част от възпитаниците са се изявявали като политици, общественици и ръководители от местен и национален мащаб – кметове, депутати, заместник-министри, вице-премиери и посланици.

Честит юбилей на моята Алма матер и на моя любим факултет!

Ели ВИДЕВА

Винаги когато минавам покрай Ректората на Пловдивския университет, изплуват спомените за най-прекрасните години в живота ми – студентските. Сякаш се виждам в препълнената шеста аудитория и в семинарните зали сред гълчава и спорове по различни теми и задачи. Сещам се за шумните разговори в кафенето, в сладкарница „Венера“ с вечните банички и в съседния ресторант, кой знае защо кръстен „13-а аудитория“, където профукахме стипендиите.

Тогава университетът беше млад, а ние – пълни с мечти и с вятър в главите. Чак не ми се вярва, че е дошло време за юбилей – 60-годишнината на пловдивската Алма матер и

50-годишнината на моя Математически факултет. Имах великолепни преподаватели, които ме научиха, че математиката е не само царица сред науките, но е еманация на природните взаимовръзки и явления. Дадох ми висок хоризонт за мислите и широко поле за познанията. А когато създадохме Литературния клуб „Гео Милев“, пред мен се разкри цял нов свят – на поезията, омайвайки ме с магията на словото.

Университетът ме изгради и като учител, защото ми даде онова огънче, което ми свети в работата с децата, за да им разкрия вселенските простори в науката. Той трасира успехите и съдбата ми. Останаха ми трайните приятелства и любовта към знанието. Затова винаги ще бъде моят любим Университет.

Ели Видева е родена в Хасково. Завършила е математика в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (1973 – 1977 г.), мениджмънт на образованието в УНСС и информатика в Тракийския университет.

Работила е като учител по математика и информационни технологии в Хасково. Председател е на Клуба на дейците на културата, който е съорганизатор на литературните дни „Южна пролет“.

Авторка е на стихосбирките „Огън под дъжда“, „Дом“, „Версия Живот“, „Небесен конник“, „Думи за нататък“, „По оста“, „Оживявам“, „Под кривата круша“, „Проекции върху сферичната природа“, „Палимпсест“.

Носителка е на национални награди и на голямата европейска награда в Куртя де Арджеш, Румъния.

Превеждана е на руски, украински, полски, италиански, турски, английски, румънски и сръбски език.

Член на Съюза на българските писатели, на Славянската литературна и артистична академия, на Международното движение „Poetas del Mundo“ и на Съюза на математиците в България.

ГЕОМЕТРИЯ

Върти ме животът
през грижи и работа
в безумна вихрушка
от клуп до парабола.
Горчилка и елипса
там се пресичат.
Човекът е точка.
Съдбата му – ничия –
с напредени страсти
и тъмни проклетия.
И времето гърчи
крилата на вятъра.

А ние сме живи
и даже удържаме
на своето време
жестокия бързей.
Припяваме гърлено –
кърпим живота,
макар че усуква
душите, защото
все някоя нощ
ще завършим кръга,
наречен от Господ
житейска дъга.

Международна научна конференция постави

Първата по рода си в България международна конференция на тема „Икономически, регионални и социални предизвикателства в прехода към Зелена икономика“ се проведе на 30 септември 2021 г. пристоично – в Епископската базилика на Филипопол, и в онлайн формат. Организатор на мащабното събитие беше катедра „Икономически науки“ към Факултета по икономически и социални науки на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ със съдействието на Община Пловдив. В работата на конференцията се включиха над 50 учени от България, Обединеното кралство, САЩ, Руската федерация, Кипър и Белгия.

Президентът Петър Стоянов (1997 – 2002 г.) отправи онлайн емоционално приветствие при откриването на форума, в което заяви: „Преходът към зелена икономика не е просто поредната рутинна инициатива на политици и учени, а една от най-важните мисии, пред които е изправено човечеството. Зеленият преход е мисия, чиято важност категорично не се осъзнава от повечето жители на нашата планета. И това я прави истинско предизвикателство и за учени, и за политици, и за интелектуалци, за представителите на гражданското общество и медиите. Участниците в конференцията сте част от тези усилия и съм сигурен, че ще бъдат ползотворни“.

В своето онлайн обръщение евродепутатът Радан Кънев приветства организаторите за първия по рода си форум у нас и подчерта, че конференцията е във верния формат на дебатите по темата, които тепърва предстоят. Той акцентира върху факта, че отговорността за т. нар. Зелена сделка е на всяка една страна – членка на ЕС. „Необходимо е да очертаем собствена стратегия, за да бъде преходът от полза за нас, а не тежест. Ние трябва да не се отказваме от технологичното си развитие и успоредно с това да се справим със заплахата то да унищожи света, в който живеем. Това е тясната пътека, по която трябва да вървим. А не да се върнем назад и да отречем прогреса, не и да се потопим в него в такава степен, че той да застраши съществуването ни, защото такъв риск видимо има. Решението е да го направим заедно – точно като хора на науката, които могат да дадат верните отговори, като хора на политиката, които да ги приложат дори когато е трудно да намерим пътя напред“, каза още Радан Кънев.

„Разговорът за Зелена икономика, Зелен преход, екотехно-

по възможно най-ефективния и с най-малко социални разходи начин.

Във всички доклади пролича консенсус за това, че преходът е неизбежен и ще доведе до сериозни промени в икономиката и социалния живот, че промените ще проникнат във всички сфери на обществото.

Момент от официалното откриване на конференцията. Заместник-ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Антон Илиев приветства участниците във форума

логии днес е повече от актуален, оказва се – и животоопределящ и животоспасяващ“, заяви в словото си при откриването на международната конференция заместник-ректорът на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Антон Илиев. Той изтъкна, че сред достойнствата на академичния форум са не само научната проблематика и участието на изтъкнати учени и експерти, доказани професионалисти от различни области на икономиката, строителството, енергетиката, регионалното развитие, но и интересът от страна на представители на Европейския парламент и на Европейската комисия. „Надяваме се, че те ще станат поддръжници на родените в дискусиите идеи“, каза проф. Антон Илиев.

Приветствие към участниците и организатори отправи и кметът на Пловдив г-н Здравко Димитров. С онлайн обръщение в откриването на конференцията се включи също шефът на дирекция „Чиста планета“ към Европейската комисия Розалинде ван дер Влис.

Конференцията постигна основната си цел – да стимулира учените да насочат изследванията си към проблемите на Зеления преход и да подпомогнат бизнеса и държавата в очертаване на стратегията и осъществяването на реформите

Въпреки очертаната в докладите значителна несигурност около ефектите и начина, по който ще протече процесът на прехода, участниците в конференцията се обединиха около виждането, че климатичните промени налагат бързи и ефективни действия, а професор Никсън от Оксфорд Икономикс представи оценките си, че ако не се предприемат действия срещу климатичните промени, губим до 2025 г. 1%, а до 2030 – 4% от световния брутен вътрешен продукт. Неотложна е необходимостта честно и реалистично да се говори за политическите избори, които стоят пред държавите.

Една от основните теми беше проследяването на опита на различните държави в зеления преход, като анализът в докладите показа, че има значителна конвергенция в целите, политиките и инструментите, но се очертаха и сериозни различия на старта на зеления преход, което ще доведе до различна цена на прехода в отделни страни. Проф. Данилова от Руската федерация в своите изследвания достига до извода, че преходът ще е свързан с огромни разходи. Загубите на руската икономика от въвеждането на въглеродния данък от ЕС на година се оценяват на 1,8 млрд. щ. д.

Стефка Славова – заместник-директор в Световната банка, посочи, че тази глобална институция прави много за изясняване на проблемите и необходимите мерки, свързани с промените в климата. В световните въглеродни емисии 32% се произвеждат от индустрията. Производството на електроенергия съставлява 24% от емисиите, а в ЕС значително по-малко – 21%. Потреблението на енергия е вторият най-голям замърсител. Въглеродните емисии са разпределени неравномерно между отделните страни и разходите за прехода ще засилят неравенството между страните, ако не се вземат подходящи мерки. Един от регионите, които ще бъдат най-сериозно засегнати, са съседните на нашата страна Западни Балкани, чиито въглеродни емисии надвишават значително тези в ЕС. При тях енергетиката произвежда два пъти повече емисии, замърсяването на въздуха в някои градове надхвърля 50%. Дискусията откри важни въпроси за това как ще се отрази европейският преход върху региона, чийто финансов сектор е твърде рисков от екологична гледна точка и твърде слаб, за да финансира зелени проекти.

Специално внимание в конференцията събуди Китай с активната си и предсказуема зелена политика и очакваните ефекти върху целия свят. Китай има да наваксва в тази област, доколкото е най-големият емитент на въглеродни емисии – 26,9% от световните емисии (САЩ – 13,1%). Основният замърсител е самото производство на енергия поради големия дял на въглищата. 5,5 милиона души работят във въглищните мини и 2,5 млн. – в производството на електрически ток. Въпреки това Китай прави сериозни стъпки за декарбонизация, като за последните 15 години ги намали с 20%. Китай планира да инвестира много повече от другите страни в зеления преход – 21 трилиона щ. д. до 2035 година, като само 10% от финансовия ресурс ще се инвестира от държавата, а останалите – от частни капитали, от които 80% като банкови кредити. Как всички тези промени в Китай ще се отразят върху световната икономи-

фокуса върху проблемите на Зеления преход

ка, предстои да се изследва, но най-вероятно цените в Китай ще растат и външната конкурентоспособност ще бъде в риск.

Една от темите на дискусиата беше дали Зеления преход е свързан с разкриване на работни места или обратното, по който нямаше единодушно мнение и са необходими бъдещи изследвания.

Вторият панел на конференцията се фокусира върху макроикономическите ефекти на Зеления преход, като участниците изтъкнаха липсата на национална стратегия за Зеления преход и в частност и за кръговата икономика. Страната ни е на последно място в ЕС по рециклиране.

Един от основните изводи от конференцията е, че Зеления преход ще доведе до много силно държавно участие в икономиката и засилване на регулаторните фактори. Емпирично се доказва, че най-силен ефект сред различните фискални и финансови инструменти имат данъците. Държавата ще засили преразпределителните си функции – новите данъци и санкции заедно с емитирането на дълг ще поставят финансовата стабилност в риск, а щедрите стимули и новите финансови инструменти ще превърнат държавата в още по-силен субект на икономиката с влияние върху частния сектор. В тази ситуация участниците дискутираха и ролята на централните банки, които също ще въвеждат нови регулации и все по-активно ще включват зелените критерии в рисковете за банковата система.

Изследване на сближаването между държавите членки в ЕС под въздействието на декарбонизацията показва, че досега намаляването на въглеродните емисии в ЕС не е водило до сближаване по основния показател – БВП на глава от населението. Докато за Зеления преход има ясни цели, политики и инструменти за постигането им, то за сближаването на икономическото развитие на страните в този уникален преход такива няма. Необходимо е да се активизират ефективни политики, за да не доведе преходът до дивергенция в ЕС.

Според участниците в конференцията под въздействието

Участниците в конференцията, които бяха в Епископската базилика в Пловдив

на Зеления преход финансовата система ще се реструктурира. Важно място намира пазарът на зелени облигации, който отбелязва ренесанс. Те са нараснали за последните три години с 43% в ЕС. В България все още няма издадени зелени облигации.

В бизнес панела във фокуса на дискусиата бяха цените на енергията. Участниците достигнаха до извода, че високите цени на електроенергията са продиктувани от широк кръг фактори, сред които слабата свързаност, дефектите в процеса на либерализация и международните фактори. Не трябва да се фокусираме само върху въглеродните емисии, произведени от самата енергетика – значителни емисии произвежда в България и транспортът – публичният и частният.

Добри примери за успешен Зелен преход представи г-н Панчев за „Тракия икономическа зона“ със заявка до 2024 г. всички фирми в зоната да са въглеродно неутрални. Фирмите имат собствени зелени планове, като в значителна степен те са постигнали изискванията за кръгова икономика. Въпросът е успешният опит да се пренесе и извън зоната.

В бизнес панела резултати от изследванията си представиха учени, които акцентираха върху поведението на потребителите и необходимостта гражданите да бъдат привлечени към зеления преход. Посочи се важноста на маркировката за насърчаване на енергийната ефективност на домакинствата.

Някои изследвания в секторите на индустрията, строителството и туризма показват, че се очакват значителни

дисбаланси, а проф. Христосков разви тезата за енергийна бедност на фирмите.

В панела, посветен на социалните аспекти на зеления преход, бяха дискутирани проблемите на енергийната бедност и методологическите подходи за нейното изчисляване, което има огромно значение за формулиране на ефективни политики за подкрепа. Счита се, че нараства енергийната бедност, а получаването на подкрепа от 1995 г. насам трябва да се основава на нови подходи и методи, заявка за които беше направена на конференцията. Беше предста-

вена и методология за оценка на социалните разходи от реструктурирането на възглицните региони.

В панела, посветен на регионалните аспекти на Зеления преход, се очертаха основните предизвикателства за някои силно засегнати региони и рискът за засилване на регионалната дивергенция. Учените не достигнаха до общо мнение за връзката между основните концепции за зелената и за устойчивата икономика, но има риск социалните аспекти да се подценят в хода на прехода. Ролята на образованието и „зелените университети“ се посочиха като ключови за формирането и мобилизирането на човешкия капитал, който ще реализира един успешен Зелен преход. Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ направи заявка за превръщането си в средище на изследвания, анализи, генериране на предложения и обогатяване на учебните програми, за да формира творците на Зеления преход сега и в годините до 2050-а, която е обявена за годината на пълна декарбонизация.

Зелената мечта на едно 6-годишно дете

- Юстус, толкова красиви букви си написал! Като пораснеш, сигурно ще станеш писател?
- Ммм, всъщност не... Всъщност си мечтая да стана откривател!
- О! И какво искаш да откриеш?
- Не мога да ти кажа сега, тайна е – нали трябва да бъде откритие, когато порасна.
- Каж де, моля те!
- Добре де, ще ти кажа! – светват му очите. – Като порасна, ще изобретя една кола, която ще се зарежда с пясък, а ще отделя вода! Клепам в недоумение.
- Защо точно вода?
- Защото водата е на изчезване и дотогава ще е почти изчезнала.
- А защо с пясък, какво ще правят децата без пясъчници?
- Ох... – въздъхва той с досадата „на-вас-възрастните-все-трябва-да-ви-се-обяснява“, – аз няма да пипам пясъчниците, ще вземам пясък от пустините! И тъй като моите коли ще отделят вода, вместо пушек, скоро пустините ще почнат да се раззеленяват и да се превръщат в оазиси! То няма да е и оазиси всъщност, де – като няма пустини, значи няма и оазиси, всичко ще е една зелена земя... Абе това ще е една суперекологична кола, казвам ти!
- Чакам да порасне, казвам ви.

Тази чудна история е от преподавателската практика на Мая Дългъчева – поетеса и авторка на множество прекрасни песни и книги за деца, преведени на няколко езика.

Ваксипрофилактиката и управлението на чистотата на въздуха бяха тема на двудневен семинар в ПУ

„Предизвикателства пред отношенията между наука и публичка. Гражданска наука в общественото здравеопазване и екологията“ бе темата на двудневния семинар с кръгла маса, който се проведе на 8 и 9 октомври 2021 г. в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Форумът бе в рамките на дейностите по изпълнение на проекта за създаване на Център за високи постижения „Жан Моне“ по програмата „Еразъм+“ на Европейската комисия. Форматът беше хибриден – в зала „Компас“ на ПУ и чрез онлайн връзка.

В събитието се включиха специалисти и учени от различни области на науката и обществената живот, както и студенти от университета. Фокус на семинара бяха две от най-актуалните теми в наши дни: ваксипрофилактиката и управлението на чистотата на въздуха. През първия ден на събитието бяха дискутирани проблемите на *ваксинационното покритие в страната и ниският обхват, причините за скептицизма по отношение на ваксините и възможностите за изграждане на ефективна комуникационна стратегия*. Вторият ден беше посветен на казуса с *мръсния въздух в град Пловдив и възможните мостове на диалог между гражданите и екологичните политики за осигуряване на качествена градска среда*. Бяха поставени въпросите, които не могат да бъдат определени еднозначно, „сложни въпроси“, предполагащи сложни отговори, тъй като са зависими от конкретния контекст, в който са поставени: могат ли гражданите да бъдат активни участници в процеса по „добиване“ на истината? Как се борави с научни данни и какви са критериите за ориентация при употребата на информация? Как гражданите могат да участват във формирането на политики, основани на факти? А отговори се опитаха да предложат учени, преподаватели и експерти от областта на социологията, епидемиологията, физики и химии, юристи и граждани.

Видеа с изказванията на експертите, презентации и друга полезна информация могат да се разгледат на сайта на центъра „Жан Моне“: <http://hiddeneurope-jeanmonnet.uni-plovdiv.net/>

Проф. д-р Йорданка Стоилова от Медицинския университет в Пловдив, главен координатор на Експертния съвет по епидемиология, откри дискусиата на тема „Ваксини и ваксипрофилактика“ с презентация на ключови елементи от историята на медицинската наука и приложението на профилактични средства, профилактика и превенция. Тя акцентира и върху проблемите на актуалната ситуация и колебанието за ваксиниране против Ковид-19.

Ниските нива на ваксинация и недоверието или колебанието по отношение на ваксините бяха тема и на презентацията на д-р Тихомир Безлов от Центъра за изследване на демокрацията, който разгледа проблема с ваксинацията в България като форма на „социален експеримент“ от гледна точка на един по-голям мащаб. Д-р Безлов представи данни от „Евробарометър“, сравняващи нивото на ваксинационно покритие в различните страни (България е с най-ниско покритие) – 45% заявяват, че няма да се ваксинират, но твърдите противници на ваксинирането са много по-малко – около 20%. Според него се наблюдава равномерен темп на ваксинация от лятото насам – средно 60 000 на седмица, и това се дължи на един вид административно усилие на ваксиниращите (лични лекари и центрове като представители на администрацията).

Представените данни бяха подкрепени и от презентацията

***Аномия** (грц. *a* – отрицателна частица, и *νόμος* – закон; нарушаване на закона) – състояние на обществена система, при което моралните и традиционните норми, законите и правното регулиране, обичайните правила за обществено поведение отслабват своето действие.

на д-р Костадин Сотиров, общопрактикуващ лекар, който посочи редица логистични и административни предизвикателства, пред които са изправени общопрактикуващите лекари.

Някои от детерминиращите фактори за колебанието по отношение на ваксинирането бяха разгледани и по-широко благодарение на резултатите от работата по друг проект на екип преподаватели от катедра „Приложна и институционална социология“ – „Изследване на отношението между медицинска наука и граждани чрез методите за анализ на големи масиви данни (Big Data): върху примера на ваксинирането и хомеопатията“. Част от проблемите на модерността и актуалната Ковид пандемия (особено в България) са следствие от по-обща криза на доверие към съвременната наука и държава. Доц. Тихомир Митев разгледа проблема за „колебанието за ваксиниране“, като предпочете да се дистанцира от широко разпространения термин „антиваксъри“ поради характера му на медиен конструкт – „властови“ и силно стигматизиращ етикет. Изводът – колебанието по отношение на ваксините е проблем на общественото здравеопазване, но неговите корени не са медицински. Проблемът с ваксините не е (специфично) медицински проблем, а социален проблем.

Тази критична гледна точка беше продължена и от проф. Чалъков, който наблегна на значението на „аномията“* (термин, използван и от проф. Стоилова) като фундаментално социологическо понятие за модерността. Фокус на неговото представя-

не беше по-общата рамка на недоверието в модерната национална държава като ефект на напрежението, създадено от фундаменталните предпоставки, на които тя се основава.

Д-р Христиана Бацелова, епидемиолог от Медицинския университет в Пловдив, коментира проблема за ваксинационния обхват в България и последствията по отношение на смъртността и разпространението на заразата. Тя сравни ситуацията в страната с други страни от Европа и света – Франция, Дания, Испания, Зимбабве (Африка). Д-р Бацелова сподели също така наблюденията си върху анитаваксиналните нагласи в администрирането от нея фейсбук групи за научна информация за ваксините. Специален фокус в доклада ѝ бе подготовката на медицинските кадри и как те влияят на нагласите на медицинските лица към ваксините.

Ас. Мими Василева и Зоро Зоров – преподавател и студент от катедра „Приложна и институционална социология“, представиха резултати от работата си с конкретни социални групи или медии – съответно прилагането на качествени методи в изследването на нагласите на българите към ваксините и нагласите и тенденциите в социалната медия фейсбук по същата тема. Представена бе префигуративна аналитична типология, според която очертаващите се във ФБ типове лица могат да бъдат определени като „конспиратор“, „прогледнал“, „отговорен“ и „недоверчив“.

Д-р Стефан Николов и Манол Пейков представиха разглеждането на проблемите на отношението към ваксините и недоверието в науката в специфичните полета на науката и политиката, като се фокусираха на някои съществени елементи на разбирането за наука, научен факт, данни и комуникацията на научното познание в политиката, медиите и за широката публичка.

Арх. Петкана Бакалова, в качеството си на гражданин с активна позиция за промяна на модела на комуникация **здравни власти – граждани** в областта на ваксипрофилактиката, представи тезата, че „патерналистичният модел“, в който някой (държавата) се грижи за индивида еднопосочно, монополистично и моноло-гично, следва да бъде преосмислен.

Капаните на града в контекста на изследвания за нематериалното културно наследство

Докт. Васил КАРАДЖОВ

В Пловдив се проведе международната научна конференция „Нематериално културно наследство: Капаните на града“, организирана от катедра „Етнология“ и създадена през 2019 г. Център за изучаване на нематериалното културно наследство към Пловдивския университет по националната научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и обществено развитие“ (КИННПОР), финансирана от Министерството на образованието и науката. Форумът беше част от събитията по случай 60-годишнината от основаването на Пловдивския университет и 30-годишнината от създаването на първата университетска специалност „Етнология“ в България.

След приемането на Конвенцията за нематериално културно наследство от 2003 г. насам проучванията се ускориха, но в голяма степен те се съсредоточиха предимно върху устни традиции, социални практики, фолклорна музика и танци, обичаи и знания, свързани със занаятите. И макар често наследството да се мисли като нещо стабилно и съществуващо „отдавна“, то носи в себе си динамика, която води към неговата промяна, но парадоксално ние продължаваме да го възприемаме като постоянна даденост. Затова и „капаните“ на града, тези места, които наследяват исторически и културни пластове, са мислени и като места на живи наследства.

Научният форум бе открит от проф. д.н.к. Мария Шнигер, ръководител на екип на ПУ „Паисий Хилендарски“ в нацио-

Участниците в международната конференция

налната програма КИННПОР, и доц. д-р Меглена Златкова, ръководител на катедра „Етнология“, а участниците споделиха теоретични, теренни и практически резултати от изследване на градските наследства, които могат да допринесат за изясняване на тяхната същност и роля за общественото развитие в съвременността. Голям интерес предизвикаха докладите на гостите Елени Сидери и Елени Капетанаки от Университета на Македония – Солун, свързани с нематериалното наследство на град Солун, Снежана Горянова от Националния археологически институт с музей – БАН: „За наследяването и промяната на градските пространства в София през средните векове и османския период“, както и темите на представителите на катедра „Етнология“ – доц. д-р Красимира Кръстанова: „Нематериално културно наследство и територии: подходи и капани на изследване“, гл. ас. д-р Борислава Петкова: „Рекламата на Капана във вестник „Пловдив“ след Освобождението“, доц. д-р Добринка Парушева: „В Капана на сетивата“, а като запомнящ се финал на конференцията бяха представени „Новите градски занаяти: Занаятчийската бира“ от гл. ас. д-р Елица Стоилова.

Научният форум се проведе съобразно с епидемичната обстановка в хибридна форма – в зала „Компас“ на ПУ „Паисий Хилендарски“ и онлайн среда, при спазване на всички мерки за безопасност и протиепидемична защита. Предстои публикуването на докладите, а разширените резюмета на докладите ще бъдат представени в двуезично издание, регистрирано в CEEOL.

➔ От стр. 6

Ваксинопрофилактиката и управлението...

Вторият ден от форума стартира с представяне и очертаване на рамката на концепцията за „гражданска наука“, наложена в европейското изследователско пространство. Докторант Петя Банкова (ПУ) изложи основните й параметри, като подчерта, че общо място в различните дефиниции е гражданското участие в научноизследователските дейности и включването на гражданите в изграждането на публични политики, основани на научни данни. В последвалите доклади проф. Чалъков и доц. Митев предложиха критически прочит на тази донякъде нормативна програма, като подчертаха значимостта на социалния, политическия и културния контекст, на рисковете от релативизиране на научния метод и заплахите от налагане на популизъм в науката.

Ранномодерната наука действително възниква като „граждански акт“ на представители на аристокрацията и третото съсловие и като такава тя съ-участва в конституирането на суверенната държава, но почти до края на 19. век науката се развива предимно от заможни хора, които не са на държавна служба и от днешна гледна точка може да се определят като „аматьори“. Тук понятията като призвание, алтруизъм и „посветеност на делото“ играят ключова роля. Всичко това започва да се променя от началото на миналия век с появата на масовата наука, финансирана от държавата и корпорациите.

В следващия панел гл. ас. д-р Атанас Терзийски (ПУ) представи дейността на meter.ac – технологична мрежа за измерване на различни компоненти на въздуха, действаща на територията на България. Meter.ac е дело и продукт на учени ентузиаста, които със сътрудничеството на граждани показват един възможен формат на „гражданска наука“. Важна черта на мрежата е възприетият от нея отворен модел за достъп до информацията: широкото и свободно разпространение на данните от измерванията е също така и един модел на взаимодействие и трансформация на информаци-

ята, преминаваща от научното поле към политическото, публично и обратно в научното.

В последния панел бе разгледан казусът с мръсния въздух на град Пловдив. Той беше тематизиран от гледна точка на усилията на гражданите за участие в политиките за управление на общите облага и участието им в изграждането на стратегии и мерки за подобряване на качеството на градската среда. Проф. Наумова, специалист по социология на правото, представи нормативната рамка, която урежда мястото, ролята и потенциала на гражданското общество в тези процеси. Бяха представени два конкретни опита в тази насока – две съдебни дела срещу Община Пловдив, заведени от граждани, сдружения и неправителствени организации във връзка с качеството и контрола на заобикалящата ни среда. Адв. Георги Велев и адв. Михаил Екимджиев наблегнаха на значението на „съдебните дела в обществен интерес“ като начин за отстояване на гражданска позиция чрез възможностите, предоставени от нормативната уредба на европейското законодателство.

Една от изключително позитивните презентации беше дело на Михаил Косев, гражданин и независим артист, който представи своята активна позиция по отношение на опазването на чистотата на въздуха, както и учебен филм, изработен от деца от пловдивско училище по време на извънкласен курс по кино, воден от самия него.

Събитието се осъществи с подкрепата на програмата „Еразъм+“ на Европейския съюз. Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на настоящата публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява гледните точки само на авторите, и не може да се търси отговорност от Комисията за всяка употреба, която може да бъде използвана за информацията, съдържаща се в нея.

Само любов не стига...

Разговор с проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова

– Кога беше първата ти среща с френския език и култура? Защо се насочи точно към френския език?

– Много лесно и често пъти прибързано казваме, че нищо в този свят не е случайно. Но имаме куража да изричаме подобни мъдрости, когато нещата вече са се случили и когато откриваме между парчетата на нашия живот някакви закономерности. Чувството за предопределеност е много удебно както за тези, които търсят оправдание за несполуките, така и за онези, които смятат, че успехът им е очакван, дори неизбежен.

Жоржета Чолакова

Предпочитам да мисля за случващото се в живота по друг начин. Да, наистина първата ми среща с чуждия свят се случи още в моето ранно детство – у дома. И това не беше случайно: моят дядо беше живял дълги години във Франция, преди да създаде семейство, а баща ми беше учил във Френския колеж в Пловдив. Ако биографията на моето семейство беше различна, аз пак щях да обичам това, което ги е направило такива, каквито са. При тези обстоятелства обаче Франция се превърна в мой блян – един свят, сънуван наяве, но все пак някъде реално съществуващ. Сега, когато говоря за това вече в минало време, виждам как важните неща в моя живот са свързани с това начало: Френската гимназия в Стара Загора, където видях образа на истинския Учител, където разбрах какво значи всестойно приятелство, как поезията може да изпълни с тъжна красота самотните вечери, колко е трудно дори когато разбираш чуждите думи, да предадеш смисъла им на своя роден език, каква магия е сюрреализмът, за който ни говореше един от френските преподаватели и който години по-късно стана тема на моята първа докторска дисертация. Много години след това дойде и реалната ми среща с Франция вече като преподавател в Университета „Екс-Марсилия“ и в Сорбоната Париж 4.

– След Френската гимназия обаче съдбовна се оказва срещата с чешкия език и култура. С какво този славянски език успя да победи романския френски?

– Не, не става въпрос за победа. Моята първа учителка по френски във френската детска градина ни беше казала едно изречение, което ще помня винаги: „Всеки език е прозорче към света. Колкото повече прозорчета имате, толкова по-светло ще е във вашия дом“. Чешкият език и литература се появили в моя живот съвсем случайно. Исках да следвам френска филология, но по онова време такава специалност нямаше в Пловдивския университет. Тогава имах избор само между българска филология и руска филология, но месец след началото на учебната година открих славянска филология с чешки език. И аз си казах: „Ето ти още едно прозорче“. Особено когато разбрах, че в чешката литература също има сюрреализъм, реших, че в моя дом става още по-светло.

– Кой е първият ти спомен, свързан с чешкия език, респективно с чешката литература?

– Още преди да дойде време да изучаваме чешката литература, аз вече бях изчала всички български издания на чешки поети (те и не бяха толкова много). Така открих *Едисон* на Незвал и преводаческия гений на Григор Ленков, в който продължавам непрекъснато да се убеждавам. В мое кредо се превърна стихът от тази поема: „Работа ли? Не! Поезия това е“.

– Как се преподаваха чешки език и литература през първите години на бохемистката в Пловдивския университет?

– Като всяка нова специалност и тази разчиташе на препода-

ватели от Софийския университет. Така имаме изключителния шанс да ни преподават проф. Светомир Иванчев, доц. Янко Бъчваров, доц. Величко Тодоров. Скоро към тях се присъединиха Людмил Янев, който току-що беше завършил бохемистика в Карловия университет, и Васил Самоковлиев – един от най-добрите преводачи на чешка проза у нас. Бяха много строги и взискателни, само Васко ни пускаше от време на време шегички. Но именно благодарение на тях, а и на нашето

денонощно четене зададохме висок старт на специалността.

– Чешката литература ли те избра, или ти избра чешката литература, за да посветиш професионалния и научния си път на нея?

– Когато обичаш истински, се отдаваш докрай. В повечето случаи истинската любов е взаимна. Но само любов не стига.

– С какво чешката литература е близка до българската литература? А по какво се различават?

– В естетическата скала на чешката литература има много повече деления. И повече върхове. Българската в сравнение с нея изглежда по-конформистка и регионална.

– С какво славянските литератури помагат за възприемането на българската литература в европейски контекст?

– За да познаваме себе си, трябва да познаваме другите. Как иначе ще имаме адекватна самооценка? Съществуването на критерии предполага съществуване на различия. Няма как да даваш оценка за една литература, ако нямаш поглед върху това, което е извън нея; ако нямаме прозорчета, които да осветяват нашия собствен малък свят, за да видим по-ясно какво има в него и какво ни липсва.

– Кога и как Карел Хинек Маха навлезе в полето на твоите творчески интереси? Защо точно той?

– Маха е моят съдбовен поет. И ако има мистични случайности, за мен те са свързани с него – важните неща в неговия и в моя живот са се случвали на една и съща дата. Но не затова го приемам за съдбовен. Върху превода на *Май* работих девет години, изчетох всичко, написано за Маха, преживях много, докато намеря точната дума, точния ритъм, точната рима. В неговия образен свят има толкова болка от живота, такава пластична визуализация на копнежа и когато ме завладяваше някой стих, дълго си го носех и си го повтарях, опитвах десетки варианти, преди най-после да повярвам, че това са моите думи, чрез които звучи неговият глас. Маха е съдбовен за мен, защото с него започна пътят ми като преводач на поезия. И независимо че преводът ми на *Май* беше приет много добре, аз отново се върнах към него и за изданието *Избрано* (2018) направих втори вариант. Имам нужда да съпреживявам поетическите светове, но не само като читател. Работата върху всяка дума, върху всеки образ изисква не само филологическо умение, това е духовно общение. Сливане на две души чрез поетическото слово. Затова превеждам поети, които са написали стихове, които бих искала да напиша аз.

– Защитила си докторска степен в Карловия университет. Как приеха чешките литературни специалисти идеите на една чужденка за чешката литература?

– Прага направи за мен това, което по онова време, в началото на 90-те години, се оказа невъзможно у нас. Дисертацията

Едно очаквано събитие ни пренесе „В безкрая вечен и незрим“

Юбилейният сборник „В безкрая вечен и незрим“, посветен на проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова, беше представен на 13 октомври 2021 г. в клуб „Ф 10“. Съвсем зрими обаче бяха любовта и уважението на присъствалите колеги, студенти, близки и приятели към юбиларката, което пролича и в приветствието на декана на Филологическия факултет доц. д.ф.н. Константин Куцаров.

Главният редактор на в. „Пловдивски университет“ Тильо Тилев обяви решението, с което проф. Жоржета Чолакова е избрана за почетен член на редакционната колегия, и ѝ връчи паметен плакет. Това е знак на признателност за приноса на проф. Чолакова за развитието на ПУ „Паисий Хилендарски“ и дългогодишното сътрудничество на страниците на вестника.

Авторите и съдържанието на сборника бяха представени от отговорния редактор гл. ас. д-р Борислав Борисов и члена на редакционния екип доц. д-р Дяна Николова.

На стр. 6 и 7 ви предлагаме интервюто с проф. Чолакова, поместено в началото на сборника.

Деканът доц. Константин Куцаров поздравява юбиларката

➔ От стр. 8

Само любов не стига...

ми върху чешкия сюрреализъм беше посрещната с такива admirationи от научното жури, че по време на защитата непрекъснато се питах кога най-после ще заговорят за мен... Не бях свикнала на похвали. Със специалната препоръка на журито я издадох на Университетското издателство на Карловия университет и дори получих доста голям хонорар. (Всъщност той май си остана почти единственият.) Макар че монографията излезе преди близо тридесет години, продължават да я цитират.

– Втората голяма тема в професионалния ти път е темата за езерото. „Спи“ ли езерото, или понякога може да се превърне в стихия?

– Езерото ме удиви с многообразните си превъплъщения, в които виждах отразени както по-глобални визии за природата и всемира, така и интимното и отчаяно виждане в тайнствата на съществуващото. Видимата повърхност и сенките в дълбините – не са ли това двата свята, на които едновременно принадлежим? Работата по тази тема ми даде възможност да се замисля над исторически променящи се свят на идеите, да проследя в кои моменти този образ присъства по-активно, защо и как. Надявам се скоро да се появи и монографията.

– „Гласът на падналата арфа“ в съзвучие ли е с меланхолията в литературата?

– Всъщност оказва се, че цял живот пиша една и съща книга... Този стих от поемата *Май*, който избрах за заглавие на книжното издание през 1993 г., сюрреализмът, който продължава да ме изумява със свободата да огласи скритите човешки дълбини и да ги превърне в зашеметяващ поток от неочаквани образи, след това други две големи теми – езерото и меланхолията, които стаяват гласовете, поглъщат вика на болката... Не съм си правила автоанализ (би било шизофренично) – знам само, че пиша това и за това, което нося в себе си като въпроси, на които търся отговор. И като поезия, без която не мога. Дано никога да не се наложи да избирам между науката и поезията. В мен те са като скачени съдове.

– Славянските литератури, съответно и чешката литература, почти, да не кажа изобщо, не са познати на студентите от ученическите им години, преди да изберат да учат славистика в университета. Какво е усещането да откриеш вратата към тези литератури пред младите хора и да ги поведеш в този литературен свят, за да го опознаят и обикнат?

– Студентите тръгват към славянските литератури с боязън. Това на мен никога не ми е било присъщо, тъй като от дете живея с книгите. Най-лесно е да бъда недоволна само защото не познавам състоянието, което възпира един млад човек да чете. А как

да преминат през бариерата, която е между тях и книгата, за да продължат напред? Не бива да ги оставям на техните

страхове – налага се да бъда възискателна, но не за да покажа колко малко знаят, а за да им подам ръка. Най-важен е моментът, когато някой от тях подаде своята.

– До каква степен преподаването спомага за научната работа?

– Обичам да преподавам, обичам и научната си работа – значи има нещо, което ги свързва.

– Диалогът винаги предполага представянето и аргументирането на различната, другата гледна точка. Как се появи идеята за „Славянски диалози“?

– Списание „Славянски диалози“ е една от най-големите ми авантюри. Родил се от приятелство и съмишленичество, а това означава, че има бъдеще. Идеята се появи спонтанно една вечер, когато заедно с Николай Нейчев и Юлиана Чакъррова се запитахме: защо да не направим периодично издание на Филологическия факултет, което да обедини българисти, русисти и слависти? Щом споделихме с колеги, веднага се включиха Владимир Янев, Иван Вълев, Таня Нейчева (тогава Ламбрева), Гергана Иванова, Дарина Дончева, Борислав Борисов, Елена Любенова, Диана Иванова, Красимира Чакъррова, след това Елена Гетова и Дяна Николова. През годините някои от тях си тръгнаха (единствено поради напускане на страната или пенсиониране :), други идваха. Ако някой ден дойде краят на списанието, това ще означава, че задругата се е разпаднала. (Предпочитам тази дума пред „екип“.) Първият брой се появи през 2004 г. – форматирахме го двете с Юлиана на Page Maker, без никой от нас да е работила преди това с тази програма. Представяте си каква „веселба“ падна... На официалното представяне на този първи брой своята благословия даде проф. Иван Куцаров, който каза: „Много списания са се появявали и бързо са изчезвали, дано това списание да оцелее“. И ето, вече седемнадесет години ни има и ставаме все по-добри. Разбира се, без подкрепата на деканското ръководство и без безупречната работа на Университетското издателство в лицето на Георги Ташков това не би било възможно.

Целият ми житейски и професионален опит ме убеди, че успехът идва тогава, когато не залагаш на него, когато не правиш нещо заради крайния резултат, а следваш гласа, който чуваш само ти и който изисква от теб, очаква отговори, тревожи те, не те оставя да се изгубиш в Нищото. Защото, както казва Маха, другото измерение на „безкрая вечен и незрим“ е „безкрай от пустош и тъми“... Там някъде се раждат и моите поетически образи.

Разговора проведе Борислав Борисов

МОЯТ ПЛОВДИВ Е ВАЗОВСКИ – КУЛТУРНАТА СТОЛИЦА НА БЪЛГАРИЯ

Катя ЗОГРАФОВА

Като литературен историк и документалист от десетилетия съм потопена в щедрата духовна атмосфера на източнорумелийската столица... И в жизнебитие то на една от водещите ѝ фигури – Иван Вазов (и неговия род, също свързан с Пловдив).

Не е случаен фактът, че пловдивската гимназия, която завърших, се казва „Иван Вазов“, а любимата и най-модерна навремето (дали не и досега?) национална библиотека, в която прекарвах по цели дни в студентските си години, също носи името на Патриарха. Благодарение на г-жа Лилия Съчмалиева получавах разрешение да работя и в труднодостъпните специални библиотечни фондове, а това ми даваше и специално самочувствие...

Именно духът на Пловдив ме изкушаваше да търся (със смелостта, присъща на младежката възраст) цялото достъпно знание, да се опитвам да постигна цялата документална истина още в зората на изследователската си дейност! След възторжените детски маршове от типа на „Боят настана...“ на дядо Вазов в родното ми Панагюрище закономерно дойде ред на сложните, нетрадиционни, неканонични вгледи в световите му. Пораждаше ги самата атмосфера на многовековния, многопластов и многоетнически Пловдив, съзвучен на амбициозния и „волтериански“ академичен дух, който владееше прекрасните ми университетски преподаватели – Клео Протохристов, Юлия Николова, Светлозар Игов, Владимир Янев, Огнян Сапарев... И до днес със състуденти и колеги от университетата, градящи кариера в София, обичаме да се идентифицираме като възпитаници на... „Източнорумелийската школа“. При това не съвсем на шега, а май доста сериозно!

Пловдивският университет ми даде амбициозния начален изследователски заряд, с който да продължа навлизането в най-сложните светове на литературната история, в това число – на политически забранявани и забравени имена като Чавдар Мутафов и Фани Попова-Мутафова, Яна Язова, Змей Горнянин, Йордан Стубел, Райко Алексиев, Димитър Подвързачов, Георги Томалевски, пловдивчанина Асен Христофоров, достъп до чиито архиви получих в битността си на главен уредник (в периода 2010 – 2016 г. – и на директор) в Националния литературен музей. Да създам своите 16 книги, сред които „Многоликата българка. Забележителни жени от Възраждането до наши дни“ от 2006 г. или мащабния том „Знаменити. Забравени. Забранени“ от 2015 г., „Световите на Яворов“ (2019), заради които получих почетните прозвища „адвокат на онеправданите от историята“ и „Номо архивариус“.

На завидното „столично“ самочувствие на пловдивчанка дължа в най-голяма степен и куража да се заема с пределно амбициозния си проект (достоеен за цял институт) – „Хроники на Вазовия род“, чието продължение пиша в настоящия момент и което носи

красноречивото заглавие „Вселената Вазов“. Именно „Източнорумелийският“ дух обяснява внимателното, все по-усложнено духовно общуване с Вазов, което продължава методично и все така любовно във времето... Бих го сравнила с една щастлива литературна „каторга“ – служение на Вазови, която те заслужават! Но държа да подчертая, че идеята за Вазовите хроники дойде от проф. Григорий Вазов. Той също носи пловдивски „ген“ като внук на Никола Вазов, един от синовете на д-р Киро Вазов, третия брат на Патриарха. Никола Вазов е живял (уви, краткия си 30-годишен живот) като богат търговец в Града под тепетата, неговите потомци също битуват тук до политическото им изселване в с. Розино след 1944 г. В града остава, незасегнат от суховеите на времето,

другият клон на Вазовци – този на единствената дъщеря на д-р Киро Вазов – Събка (кръстена на Съба Вазова), която е завършила Френския девически колеж. Със съпруга си Анастас Точков имат 4 деца. И днес в Пловдив има живи представители на рода ТОЧКОВИ, в които тече и Вазова кръв. Впрочем надявам се чрез тази трибуна, да се свържа с потомците на Георги Точков и Лилия Точкова, носещи фамилията Порязови и Георгиеви... Първият брат – Климент, и последната сестра – Таня, вече покойници, са били несемейни.

Още в първата си книга – „Вечните странници“, през далечната 1996 г. включих текста „Вазовите песни за Македония“ (четен като доклад на национална конференция в Народната библиотека „Иван Вазов“!), а интересът ми към „неопоепния“ Вазов – цензурирания от политическите и идеологическите догми и конюнктири „великобългарски шовинист“, необичайните интимни връзки на най-българския творец с представителки на етнически небългарски

Катя Зографова е литературен критик и историк, документалист, есеист и поет. Родена е в Панагюрище. Завършила е Руската езикова гимназия „Иван Вазов“ в Пловдив и Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Вече четвърт век работи в Националния литературен музей като главен уредник на къщата музей „Никола Вапцаров“, а в периода 2010–2016 г. – и като директор на Националния литературен музей.

Авторка е на 16 книги, сред които „Играещата със стихии. Елисавета Багряна“, „Знаменити. Забравени. Забранени“, „Световите на Яворов“, „Хроники на Вазовия род“. В момента предава за печат второто, подобро и допълнено издание на „Многоликата българка“ под заглавие „Бележити жени на/за България. От Кера Тамара до Петя Дубарова“.

Изследванията ѝ са съсредоточени върху 20-те – 40-те години на ХХ век, а темите, които я занимават, са постиженията на „многоликата българка“ в културата, обществения и социалния живот; възкресението на забравени и политически репресирани автори, диалогът на българската и европейските литератури... Член на Съюза на българските писатели и Клуба на българските писателки. Нейни текстове са преведени на английски, руски, френски, италиански, гръцки.

Носителка е на националните литературни награди „Блага Димитрова“ и „Нешо Бончев“, на международната Златна монета „Писменост“, а през 2019 г. – и на „Творец на Панагюрище“.

жени: покръстената еврейка Катерина Кьороглу в Сопот, туркини и гъркини в Русе, Берковица и Пловдив; непроучените по времето на соца, всъщност табуирани проявления на русофила Вазов contra Русия; спонтанното му поетическо възхищение от Цариград и други щекотливи теми родиха първата ми книга, посветена на Патриарха – „Неканоничният Вазов“, 2011 г. А през миналата 2020 г. се появиха „Хроники на Вазовия род“, търпеливо чакани не девет месеца, а девет години и от „поръчителя“ проф. Григорий Вазов, и от читателите, и от критиците, които в крайна сметка ги определиха като „епохални“ (Георги Цанков), дори ги съпоставиха с приносите на най-голямата вазоведка на нашето време – чл.-кореспондент Милена Цанева... Значи „бавното писане“ си е заслужавало!

А колко изумителен е пловдивският период на Иван Вазов (1880 – 1886)! Докато изпълнява повинностите си като народен представител в Областното събрание, издава сп. „Наука“ и редактора вестник „Народний глас“, докато работи мащабната „Българска христоматия“ в съдружие с Константин Величков, дока-

Пловдивският университет посрещна чуждестранни студенти от девет страни

Осемнадесет чуждестранни студенти пристигнаха в ПУ „Паисий Хилендарски“ по програмата „Еразъм+“. Заместник-ректорът по международно сътрудничество доц. д-р Надя Чернева приветства студентите и им пожела здраве, успехи и незабравими моменти в Пловдив.

В презентацията си Кристина Петкова, доброволка по програмата „Еразъм+“, запозна студентите с историята, структурата и дейността на университета, както и с условията и предимствата на студентското ежедневие и обучение, с акцент върху практическата им ориентация и адаптация към новата културно-образователна среда.

На срещата присъстваха факултетни координатори и представители на различните факултети, които обсъдиха със студентите предстоящото им обучение и им показаха различните сгради, библиотеки и центрове на университета.

За чуждестранните студенти бе организирана традиционната разходка, представяща културно-историческото наследство на древния град. Новите „Еразъм+“ студенти посетиха Античния театър и Етнографския музей. Запознаха се отблизо с българския бит

„Еразъм+“ студенти на фона на Античния театър

Чуждестранните студенти и университетските координатори по програмата „Еразъм+“ заедно със заместник-ректора доц. д-р Надя Чернева и заместник-декана на Филологическия факултет д-р Милена Кацарска

и традиции. Творческата атмосфера на „Капана“ стана кулминация в обиколката на забележителностите на града. Последва посещение до Бачковския манастир, където чуждестранните студенти разгледаха църквата и музея на светата обител.

В рамките на същия ден Пловдивският университет отново стана домакин на срещата на представителите на ESN – Пловдив, с чуждестранните студенти от Медицинския университет, Пловдивският университет и Аграрния университет, които ще се обучават по програмата „Еразъм+“ в града през академичната 2021/2022 година.

Erasmus Student Network (ESN) е най-голямата студентска доброволческа асоциация в Европа. Тя подпомага пристигащите на академичен обмен студенти, като се опитва да направи техния престой по-лесен и по-приятен. Организацията работи на принципа „Students helping students“ и включва млади, активни хора, които желаят да се развиват, могат да поемат отговорност и обичат да се забавляват.

В непринудена приятелска атмосфера студентите бяха запознати със структурата и основните функции на ESN, получиха информация за предстоящите събития, организирани от асоциацията. Емоциите от видяното и споделеното бяха запечатани на многобройни фотографии.

➔ От стр. 10

МОЯТ ПЛОВДИВ Е ВАЗОВСКИ...

то се бори за българщината в този все още гърчещ се град, за български театър и репертоар за него, поетът практически създава образци във всички видове и жанрове на родната словесност, пише шедьоврите си „Чичовци“ и „Епопея на забравените“... Междувременно прибира в построенията от него къща на „Орта мезар“ цялата си многолюдна фамилия, живяла преди това при брат му д-р Киро Вазов в Стара Загора... (Днес от тази къща върху старо „турско гробче“ не е останала и следа, на мястото няма дори паметна плоча. Запазени са единствено снимки от тържествени чествания и една рисунка на художника Харалампи Тачев. И разбира се, приносната книга на чл.-кореспондент Милена Цанева „Вазов в Пловдив“.) Но да не се натъжаваме, защото високият вазовски дух изисква гравдивност и вяра, че „Не ще загине“ и „Жив е българският Бог“!

Проникната съм от съзнанието, че като изследовател, свързан с древния дух на Пловдив, трябва да се стремя към нивото на източнорумелийското битие на Патриарха! Когато самите потомци на Вазови са те избрали да бъдеш летописец на техния род, трябва да

успееш в мисията: да осветиш и най-неизвестните, и най-мрачните, и най-потулваните страници

от Вазовите хроники! И да отправиш през документалния масив посланието на Вазовци към българите: след всяка „порука“, след всяко Страшно в трагичната ни история, след всяка национална катастрофа – да съграждаме! Да строим чешми (мегданската в Сопот носи надписа на отец Силвестрий, монах от Вазовия род), да вдигаме храмове (Сопотският манастир е преизграждан и укрепван от Вазови), да творим книги (като великолепната ръкописна книга на даскал поп Аврам от 1674 г., родоначалник на Вазовия род, която се пази в Народната библиотека „Иван Вазов“)... „Храм“ в пълна степен се отнася и до Патриарха на българската литература, защото какво друго, ако не словесен храм, е неговата „Епопея на забравените“, в която всеки от героите има свое място в националния „иконостас“...

Когато знаеш какво е сътворил Вазов в културната столица на България, неизбежно си задаваш въпроса: „А ти какво постигна?“. С вазовско вдъхновение съм се потрудила да построя свой документален храм на Вазовци! И ако не съм имала сили за величествен катедрала, то поне съм успяла да съзидам един изящен и здрав малък параклис...

* Орта мезар (тур.) – стари гробища.

„Живописна България“, или за литературата като

Пламен ХАДЖИЕВ,
Спец. „Български език и история“, IV курс

Все още ми е трудно да опиша обективно един литературен форум, който мина като миг в рамките на седем дни и за който ние, участниците, се готвим повече от година – международната пътуваща конференция на проекта „Живописна България. Български литературни маршрути“.

В последните дни на месец септември под палещите лъчи на последните слънчеви дни на 2021 г. с подкрепата на ректорското ръководство и с личното участие на заместник-ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ доц. д-р Надя Чернева група от студенти и докторанти по славистика от десет европейски университета, за всеки от които ще стане дума по-нататък, потеглихме по следите, оставени от едноименния пътепис на Вазов. Очаквахме да „разчетем“ Вазовата „Живописна България“ не като любители, а като хора, представящи и едновременно с това трупащи познания за културата, езика, литературата и духа на времето, през призмата на модерно и интригуващо литературно пътешествие.

Целта на проекта е да създаде за чуждите читатели (посетители) литературен атлас на примамливо красивата, все още приключенски неизвестна България. Затова работните групи разполагат с пълната свобода при съставянето на маршрутите, но два елемента са задължителни: да се следва интересът на съответната национална публика и маршрутите да са логистично пълноценни, т.е. да е възможно реалното им осъществяване в България. Програмата е под егидата на вицепрезидента на Република България, г-жа Илияна Йотова, подкрепя се от участващите университети и МОН. Научното ръководство се осъществява от проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева и проф. д-р Благвест Златанов. За значимостта на форума сам по себе си говори фактът, че на официалното откриване, състояло се на 24 септември в Централната сграда на Българската академия на науките, присъстваха Владима Натова, МОН, която прочете приветствено слово от името на министъра на образованието; доц. д-р Надя Чернева, заместник-ректор на Пловдивския университет; доц. д-р Елка Трайкова приветства участниците от името на президиума на БАН.

Форумът бе открит от проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева, ръководител и главен организатор, която приветства участниците и подчерта както актуалността на проекта, така и значимостта на литературната рефлексия към явленията в съвременната хуманитаристика. Проф. Липчева завърши своето изказване с дълбокото убеждение, че нито една литература не е толкова голяма или толкова малка, за да съществува само в един език, и само споделеното знание може да бъде успешно познание.

В своето обръщение към участниците доц. д-р Надя Чернева изрази удовлетворението си и от възможността за среща „на живо“, независимо от дългото отлагане на събитието поради пандемията. Конференцията се посвещава на 100 години от смъртта на Патриарха на българската литература Иван Вазов и на 60-годишнината от основаването на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, допълни още тя. Гост на форума бе и ръководителката на Института по литература към БАН доц. Е. Трайкова, която изнесе пленарен доклад на тема „Културно-историческо наследство и национална идентичност“, очертавайки основните задачи на започващата конференция.

Тук е мястото да споменем, че в антрактите между отделните изказвания участниците имаха възможността да чуят отделни Вазови пътеписи, прочетени от Красимир Куцупаров, които успешно илюстрираха вече утвърденото сред участниците убеждение, че българската литература е най-ерудираният и увлекателен

„Едно време аз писах, че ние живеем и трем в отечеството си, като същи чужденци. Не, вече българинът привикна да се радва на хубостта на България [...]. А заедно с това, заедно с любовта към природата – а нашата ли не е достойна за любов – и душите се освежават с нови впечатления, и чувството за красотата ги облагородява.“

Иван Вазов, „Живописна България: Пътни бележки“

гид за представяне на българската средищност.

Тематиката на конференцията бе организирана в различни проблемни полета според насоките на работа на отделните екипи. Като своеобразни домакини първи своя маршрут представиха участниците от СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководени от гл. ас. д-р Сирма Данова и от гл. ас. д-р Надежда Стоянова, студентките Александра Устамитева, Ванита Маноилова и Ива Анастасова запознаха аудиторията със своята визия за маршрут, носещ предизвикателното заглавие: „Утопични

България: литературни проекти и политики“. Маршрутът обхваща тополи, белязани от силно напрежение по оста литература – политика, и привлича отношенията *литература и власт*, от една страна, и *литература и колективен опит въобще* – от друга. Маршрутът бе представен и с помощта на богата фототипна палитра от броевете на списание „Кресчендо“, обединяващо имената на Чавдар Мутафов, Боян Дановски и Гео Милев.

Няма да преувеличим, ако отбележим, че конференцията

Ръководителите на екипите в Гербовата зала на Президентството

беше организирана перфектно и че нейните организатори осигуриха на участниците всички необходими условия за спокойно и пълноценно изживяване. Особено полезни за всички се оказаха тържествените вечери, с които завършваше всеки заседателен ден и които предоставяха възможност на хора от различни страни да се запознаят и да обменят опит и да си сътрудничат в бъдеще – факт, който направи пътуващата конференция още по-приятна и полезна за младите българисти.

През втория ден от конференцията гостувахме на град Карлово с подчертаното локализиране на възрожденската атмосфера и присъствие на епохата. Още с пристигането си в Националния музей „Васил Левски“ бяхме топло посрещнати от заместник-кмета на града г-н Антон Минев. Последва приветствена реч и от страна на г-жа Дора Чаушева – директор на музея на Апостола, която обаче с всяко следващо изречение се превръщаше във все по-пламенна нравоучителна беседа, издържана в духа на възрожденските представи за родното и историята. След силно възвъздащото въведение, което рязко ни извади от преходната битийност на светското и съвременното и ни потопи в традиционното „възрожденско“, последва работната среща под вещото ръководство на проф. д-р Благвест Златанов. В ролята си и на научен ръководител проф. Златанов и Елена Ницше от Хайделбергския университет ни представиха „Българите от перспективата на пътуващи чужденци и дипломати и от тяхната собствена перспектива – регион Варна, Сливен, Кукуш“. Особено се откри презентацията на маршрута „Българската литература в търсене на човека на модерното време“, съставен под ръководството на доц. д-р Елена Гетова и представен от Пламен Хаджиев от ПУ „Паисий Хилендарски“. Показани бяха различните възможни прочити на „модерността“ чрез текстове на български автори от втората половина на XIX до края на XX век през триединството *литературна личност – литературен топос – литературна еволюция*. Голяма и приятна изненада беше мощната група русистки – ст. пр-л Анастасия Мосинец, Дария Кобзева и Светлана Апарина от Санктпетербургския държавен университет представиха маршрут, обхващащ с. *Гара Бов – Стара Загора – Казанлък – Хисаря – Велико Търново*, обединен от вли-

пътуване през думите и споделеното знание

янието на природата върху българската литература и живопис. Маршрутът е широко отворен за руските туристи и богато снабден с българо-руски преводи, дело на екипа. С този финален проект конференнтната програма за деня приключи и по-нататък всеки бе свободен да организира времето си по свое желание.

В следобедните часове основната част от групата ни се отправя към някои от емблематичните карловски забележителности. Първата ни спирка беше Карловският водопад (известен още като Сучурум), разположен в най-северните части на града в подножието на южния склон на Централна Стара планина. Изкачихме се бавно сред гъсталата от дървета, облечени в своята ярка есенна премяна, а Стара река все отдалечно шуми. Говорят на природата завладява чувствата ни, гъделичка въображението ни, пренасяйки ни в друг свят. И се озовахме пред самия водопад. Един грамаден стълб от разтопено сребро, блестящ под залязващите лъчи на есенното слънце. Успяхме да уловим този миг в няколко снимки.

После вкупом всички се спуснахме из тихите калдъръмени карловски улички, насладихме се на красивите фасади на къщите, дървените порти и кепенци, стенописите по зидовете, китните дворове с асмите и чешмирите. С особен трепет продължихме към къщата, където е живял и преподавал Райно Попович. За наше съжаление обаче, краят на работното време беше настъпил и така и не можахме да посетим тази истинска духовна съкровищница, където се пазят забележителни книжовни паметници, с които карловският учител е учил на четмо и писмо други видни възрожденци. Преди залезът да е настъпил, успяхме да разгледаме малката съборна църква „Св. Успение Богородично“, построена през 1851 г. Тя представлява трикорабна базилика, с една апсида и три свода. Иконостасът е от орехово дърво. В приглушения сумрак на храмовия интериор витаеше особена мистичност, за която допринасяха красивите стари икони, в които своя специфичен зографски почерк са оставили представители на Самоковската художествена школа, сред които се откроява името на Станислав Доспевски. В храма е служил като йеродякон Игнатий – Васил Левски. Рядко срещана негова фотография се съхранява в Неделното училище към църквата.

Продължилата няколко часа обиколка на природните и архитектурните забележителности на Карлово и неговата още по-величествена история приключи при паметника, увековечил героичния подвиг на Васил Левски – израз на дълбока почит и признателност към великия Апостол на свободата от страна на неговите съграждани. На пиедестала на паметника са изписани имената на загиналите през страшните юлски и августовски дни на 1877 г. карловци, възприели веруюта на Левски: „Нам свобода и човешки правдини трябват!“.

На сутринта се отправихме към Пловдив – града, градил мостове между епохи и култури. Интензивната програма на конференцията позволи тук да бъдат представени резултатите от работата на четири екипа, а зала „Компас“ трудно побра всички участници, което говори не само за личното съпричастие към започнатото начинание, но и за ролята на Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ като значим партньор на редица европейски университети. В началото д-р Ася Асенова, Николета Кадето и Лука Молинари ни върнаха към буквите и културния диалог между Пловдив, Матера и Венеция, представяйки делото и ролята на Яков Крайков и Италия през погледа на Иван Вазов. Показани бяха и няколко превода, които предизвикаха голям интерес. В рамките на сесията беше включено и дистанционното участие на групата от Страсбургския университет. Смесеният подход на засе-

данието позволи на участниците да представят своите маршрути и беседи въпреки ограниченията и „техническите“ съвпадения. Сред основните акценти на групата, водена от доц. д-р Миряна Янакиева, бе проблематизирането на художествения превод като обект от интеркултурни пресичания, както и на плодотворния диалог между изкуствата в светлината на българския модернизъм. С научен ръководител Генчо Банев, представителките на Националния и Каподистрийския университет в Атина се фокусират върху Родопите в литературните и фолклорните мистификации. Екатерина Марангуаки и Георгия Даскалаки проследиха *историческия контекст и съдържанието на сборника „Веда Словена“*, а Елени Цохандари, Ивана Коракаки и Николета Хонду проблематизираха част от *загадките и дискусиите* около него. Като естествен финал на тази част своята перспектива и работа, реализирана в маршрута *София – Батак – Пиринска Македония*, представиха участниците от Варшавския университет. Д-р Силвия Шедлецка обърна поглед към *полско-българските литературни диалози на Блага*

Димитрова, вплетени в романа „Отклонение“, както и филмовата му адаптация, а Елиза Маркевич направи наблюдения върху *лицата на духовността в Пиринска Македония*. Лукаш Вацлавек засегна все още дискуссионния въпрос за Батак в българското колективно съзнание.

Наситената програма на конференцията беше умело съчетана и с културни мероприятия. Освен вече споменатата разходка из карловските улички по време на престоя ни в Пловдив имаме възможността да посетим новооткритата Епископска базилика от IV век и да

Обща снимка в Карлово

се насладим на беседата на реставраторката на антични мозайки и понастоящем изпълнителен директор на Общинския институт „Старинен Пловдив“ – доц. Е. Кантарева.

Недовършеният интеркултурен диалог продължи и в Казанлък. Обиколката ни в „града на розата“ започна именно от нейния музей. Маслодайната роза – *Rosa damascena*, е пренесена в България от Индия през Персия, Сирия и Турция. В долината, разположена между Стара планина и Средна гора, тя намира своя втора родина, а розопроизводството и в още по-голяма степен – търговията с розово масло са сред от най-атрактивните „визитни картички“ на Казанлъшкия край и на българското стопанство (нека припомним, че Алеко Константинов изобразява своя прочут герой като продавач на „гюлово масло“). Запознахме се с целия процес на розобера и технологията, която е в основата на производството на българското розово масло. Ярво впечатление ни направи богатата колекция от предмети, снимки и документи, разкриващи историята на българското производство на маслодайни рози. Музеят предлага и възстановка на склад за розово масло и на първата лаборатория за изследване на чистотата на розовото масло, създадена през 1907 г. от Христо Яръмов. Българското розово масло е най-качественото в света, но процесът на неговото получаване е трудоемък – 1 кг розово масло се получава от 3000 кг розов цвят, а 1 грам – от 1000 розови цветя. Това е причината за появата на т.нар. *тереше* – фалшификат на истинското розово масло. Под заплахата от сриване на репутацията на българското розово масло като най-доброто в света лабораторията на Христо Яръмов се явява успешен опит за осуетяване на тази вредна практика. Забележителен предмет в експозицията на музея е съд за розово масло – *конкума*, който е бил използван за последен път през 1947 г., но ароматът на рози се носи все още от него.

А какво още ни се случува в Казанлък и как продължи нашата „Живописна България“, ще разберете в следващия брой на вестника...

Научен колоквиум за 70-годишнината на Закона за задълженията и договорите

На 29 октомври 2021 година Юридическият факултет (ЮФ) на Пловдивския университет беше домакин на международен научен колоквиум, проведен в електронна среда, на тема „70 години Закон за задълженията и договорите – достижения и перспективи“¹. Сега действащият ЗЗД е влязъл в сила на 1 януари 1951 г. и до момента се радва на забележителна стабилност, имайки едва около 20 изменения и допълнения. Събитието отбелязва както значителния (за българската правна система) период на действие на този най-важен за правната ни система закон, така и 60-годишнината на университета, също и Деня на народните будители – 1 ноември. Проявата организира научен комитет от ЮФ² заедно със студенти от Европейската асоциация на студентите юристи (ЕЛСА – Пловдив) и Клуба на цивилиста.

Колоквиумът бе открит с приветствие от декана на Юридически факултет доц. д-р Даниела Дончева. Участниците бяха разпределени в три тематични панела³ с модератори съответно доц. д-р Кр. Митев, доц. д-р А. Шопов и гл. ас. д-р Ал. Александров.

Заявилите участие в колоквиума бяха над 25, от различни университети и научни организации в България и чужбина (Италия, Франция и Русия). Освен от университета домакин свои доклади представиха изследователи от Софийския университет, Нов български университет, Университета за национално и световно стопанство и от Института за държавата и правото на БАН.

Първият панел беше посветен на исторически, сравнително-правни и общи въпроси на облигационното право. Не останаха без внимание римскоправните основи на договорите, задължени-

Дияна Парпарова и Ангел Шопов по време на колоквиума

¹ Проявата се финансира по проект ЧФ 21 ЮФ 3, финансиран от ФНИ на ПУ „Паисий Хилендарски“.

² Членове на комитета са преподаватели от две катедри на ЮФ (по теория и история на правото и тази по Гражданскоправни науки) – проф. д.ю.н. Малина Новкиришка, доц. д-р Красимир Митев, доц. д-р Ангел Шопов, гл. ас. д-р Александър Александров, докт. Таня Мирчева и докт. Теодор Пещерски.

³ Програмата, резюметата и информация за колоквиума вж. на <https://law.uni-plovdiv.bg/наука/научни-форуми>.

В Периодичната таблица на химичните елементи азотът е под номер 7 и се означава с N. Той е един от най-важните елементи, защото е необходим на всички живи организми, има важна роля в промишлеността, медицината и др. Ето няколко интересни факта за него:

* Общото съдържание на азот в атмосферата на Земята е около 78%, той е най-разпространеният газ в нея.

* Азотът не участва в обмяната на кислород в белите дробове, но всички живи същества го вдишват с въздуха.

* Азотът е инертен газ.

* За съхраняване на азота се използват специални резервоари, представляващи по същество нехерметически термоси. Защото, ако плътно затворим контейнера с течен азот, поради натиска на изпаряващия се газообразен азот той ще се спуска.

* Поради факта, че азотът е инертен газ, той се добавя вместо аргон към лампи с нажежаема жичка.

* Ако кожата е в контакт с течен азот за повече от 2 секунди,

ята и обективната отговорност. Беше хвърлен поглед към епохата на първия граждански кодекс на обединена Италия от 1865 г., както и неговото „производно“ – ЗЗД от 1892 г. Анализирани бяха еволюцията на системата на Италианския граждански кодекс от 1942 г. (ИГК); ролята на сегашния ЗЗД в системата на българското гражданско право, за който е известно, че е изработен по модела на ИГК; бяха представени интересни факти за епохата по време на изработването на действащия ЗЗД. Изясни се съдържанието на принципа за пропорционалност в българското облигационно право, направи се сравнителен анализ на българската и руската уредба на задълженията и договорите.

Във втория панел се представиха доклади по съвременни въпроси, повечето с уредба в общата част на ЗЗД. Тук може да се открият темите за обратното действие и действие върху заварени правоотношения на гражданския закон; злоупотребата с право; сравнителноправния анализ върху недействителността на договорите; въпросите на съотношението между регрес и суброгацията; на предвидимото неизпълнение; на забавата на длъжника; на пропуснатите ползи; на погасителната давност и др.

В третия модул бяха представени доклади по специфични гражданскоправни институти/уредби – за вината при деликтите, за неравноправните клаузи, за неплатения отпуск; за потребителския кредит и др.

Актуалността на засегнатите теми предизвика дискусии, за които модераторите бяха отделили време в края на всеки панел. Даде се възможност на участниците и гостите да получат непосредствен достъп до идеи, за които източник на вдъхновение бяха текстовете на „рожденика“ ЗЗД. Отново бе призната кодификационната роля на Закона за задълженията и договорите (ЗЗД) в областта на частноправните отношения. Така по общо мнение на участниците – много успешно и ползотворно, протече интензивно един академичен ден. Сега с интерес очакваме научно рецензирано издание на ЮФ по темата с около 30 публикации.

Дияна ПАРПАРОВА, Ангел ШОПОВ

Интересни факти за азота

може да настъпи измръзване. Ако обаче контактът е краткотраен (по-малко от две секун-

ди), тогава абсолютно нищо няма да се случи дори ако ръката е напълно потопена в течен азот.

* Азотът, подобно на ксенона, излъчва светлина, когато към него се подава високо напрежение при ниско налягане.

* При нормални условия азотът влиза в реакция само с метала литий, в резултат на което на повърхността на последния се образува черно покритие (нитрит). Азотът взаимодейства с водород и кислород само при високи температури (например по време на мълния).

* Заедно с фосфора и калия азотът е един от трите най-важни елемента, които са необходими за развитието и растежа на растенията. Затова той е включен в по-голямата част от торовете.

* Азотът кипи при температура от $-195,8^{\circ}\text{C}$, при което преминава в течно състояние. Температурата на топене е $-209,86^{\circ}\text{C}$, тогава азотът става твърд, подобно на снежна киша.

Питания и предложения на Националното представителство на студентските съвети към министъра на образованието

Членове на ръководството на Националното представителство на студентските съвети и студенти от София се срещнаха с министъра на образованието и науката чл.-кор. проф. Николай Денков и експерти от МОН. На срещата двете страни коментираха важни за студентите въпроси и изпратените от НПСС позиции, свързани с понижаването на лихвения процент при студентското кредитиране и възможността за промени в нормативната уредба, с които да се даде право на обучаващите се в задочна форма на обучение също да се възползват от студентски кредит. По време на срещата бяха обсъдени и други актуални проблеми: увеличение на студентските стипендии с 10% за минималния и максималния размер на стипендиите, както и за ОНС „доктор“. Така фактически се вдигат праговете, както следва: от 85 лева на 100 лева, от 180 лева на 200 лева, а докторантската – от 500 на 550 лева.

Напомняме, че в рамките на мандатната програма на настоящото ръководство на НПСС имаше вече едно увеличение на праговете от 70 лева на 85 лева и от 150 лева на 180 лева.

Студентите поставиха пред министъра още и въпроса за увеличаването на храноден и леглоден от началото на 2022 г., като предложението на НПСС е за храноден от 3,60 лева да бъде вдигнат на 5 лв., а за леглоден – от 1,30 на 2 лв. Представителите на НПСС поискаха и въвеждането на софтуер, който да покаже актуалната ситуация на студенти, които могат да се възползват от субсидията по места.

Студентите от НПСС поискаха още преразпределение на местата в студентските столове и общежития, отбелязвайки, че послед-

Представителите на студентите, участвали в срещата с министър Денков. Втората от ляво надясно е Виктория Палигорова – председател на Студентския съвет на Пловдивския университет

цялото обучение на студента, а при преминаване на студентите в онлайн форма на обучение НПСС настоява за намаляване на таксата за обучение и редуциране на наемите за общежития, като съвместно с министерството ще се направят нужните анализи с колко се намаляват режийните разходи на съответното висше училище.

От организацията искат още понижаване на лихвения процент на студентското кредитиране от 7% на 3%, като за целта е сформирана работна група от страна на министерството. Поискана бе и среща с г-жа Диана Митева – изпълнителен директор на Асоциацията на банките, с която да бъдат обсъдени предложенията на организацията.

От НПСС напомниха за изпратеното становище до МОН във връзка с ПМС № 90/2000 година, където от организацията на базата на проведени работни срещи с експерти от висшите училища направиха 13 предложения за промяна.

В края на работната среща присъстващите представители на студентската общност изразиха желание за присъствена форма на обучение.

Пловдивският университет бе представен на международно изложение за висше образование в Никозия

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ участва в международното изложение за висше образование „Обучение и кариера“, което се проведе на 16 и 17 октомври 2021 г. в Кипър. Събитието премина под патронажа на Министерството на образованието, културата, спорта и младежта и бе открито лично от министъра Продромос Продрому. Почетен гост на откриването в международния изложбен център в Никозия беше и посланикът на България в Кипър Любомир Тодоров.

Страната ни беше представявана на изложението с щанд, нает и организиран от фирма „Higher education in Bulgaria – Kalinka Pancheva Milioti“ Ltd. Според ръководителя на компанията, Калинка Панчева, основната ѝ цел е да представлява българските висши училища в Кипър, като рекламира тяхната дейност. Тя има готовност да подпомага всички желаещи кандидат-студенти в цялостния процес по подготовка на необходимата документация и кандидатстване в българските университети. По този начин тя се надява да направи българското висше образование по-популярно в Кипър.

Възможностите за получаване на висше образование в България и условията за прием и обучение в български висши училища бяха представени на щанда от г-жа Панчева и доц. Адриана Любенова от ПУ „Паисий Хилендарски“. Българските висши училища, които изразиха желание и бяха представени на изложението, са: Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“, Русенският университет „Ангел Кънчев“, Националната спортна академия „Васил Левски“, Медицинският университет – Пловдив, и Военната академия „Г. С. Раковски“.

Със съдействието на посолството на изложението беше пред-

Българските представители на изложението се срещнаха с министър Продрому. Сред тях – и доц. Адриана Любенова от Пловдивския университет

ставен и кратък справочник за висшето образование в България за кипърски кандидат-студенти, разработен от посолството съвместно с образователното министерство на Кипър.

В хода на изложението беше регистриран голям интерес от страна на кипърски младежи към възможностите за обучение в нашата страна.

XIII научна конференция за студенти и млади учени „Екологията – начин на мислене“

Доц. д-р Ивелин МОЛЛОВ

Въпреки епидемичната обстановка в страната и всички трудности на 9 октомври 2021 г. в зала „Тракия“ на х-л „Рамада Пловдив Тримонциум“ се проведе тринадесетата научна конференция за студенти и млади учени „Екологията – начин на мислене“. Конференцията традиционно се организира от катедра „Екология и опазване на околната среда“ към Биологическия факултет, Екологичния студентски екип за творческо развитие и академични постижения „ЕСЕТРА“ и Студентския съвет на ПУ „Паисий Хилендарски“. Целта на конференцията бе да предостави възможност на студентите от ПУ и други висши училища от страната да развият своето екологично и биологично мислене, както и да представят своите научни и научнопопулярни разработки. Акцентира се върху различните области на екологията, но се представят също и доклади от всички области на биологията и методиката на обучението по биология. За втора поредна година в конференцията се допуска и участието на докторанти и млади учени, които да представят своите научни разработки. Паралелно с конференцията традиционно протече и фотоконкурс, който тази година бе под надслов „Природата в кадър“. Бяха представени общо 13 доклада на екологична и биологична тематика, а във фотоконкурса участие взеха 6 студенти.

Научното жури включваше декана на Биологическия факултет доц. д-р Соня Костадинова, заместник-декана по научна и проектна дейност доц. д-р Гана Гечева и преподавателите от катедра „Екология и ООС“ доц. д-р Ивелин Моллов, гл. ас. д-р Славея Петрова и гл. ас. д-р Весела Янчева. Първото място в конференцията бе отредено на Емил Йорданов – докторант по екология и опазване на екосистемите, който впечатли журито и публиката с доклад на тема „Използване на безпилотни летящи апарати (дронове) в екологичните проучвания“. Втората награда взе Андрей Караджов, магистърска програма „Медицинска физика“ (Физико-технологичен факултет), за доклада на тема „Влияние на радиацията върху човешкия организъм“. Третото място зае Галя Петрова – учителка в Националната природо-математическа гимназия „Акад. Любо-

Доц. Гана Гечева връчва наградата на Андрей Караджов

мир Чакалов“, гр. София, с доклад на тема „Стратегии за интеграция на образование, наука и изкуство в областта на екологията“.

Тази година почетната награда „Благовест Темелков“ бе връчена на Ивелин Илчев, спец. „Биология“, I курс (задочно обучение), който представи изключително интересен доклад, събощаващ за нов вид гъба за българската микота – „*Pluteus thomsonii* (Pluteaceae, Agaricales) – a new record for the Bulgarian mycota“.

От спонсорите на събитието също бяха раздадени награди за най-добрите доклади, както следва: специална награда от РИОСВ –

Пловдив, получиха: Ивелина Грудева, Меги Дакова и Ваня Попова; специална награда от „Зелени Балкани“ – Цветелина Петрова и Александър Петров; специална награда от Булекопак – Ивелина Грудева, Меги Дакова и Ваня Попова.

Първата награда във фотоконкурса спечели Моника Славова – спец. „Биология“, III курс (задочно обучение), БФ, ПУ; на второ място бе класирана Елица Петкова – спец. „Медицинска химия“, IV курс; на трето място – Цветелина Петрова от магистърската програма „Екология и опазване на екосистемите“.

Предизвикателството пред организаторите на конференцията и тази година беше провеждането ѝ в условия на пандемия. Организационният комитет положи наистина огромни усилия да проведе конференцията присъствено, като същевременно осигури условия за безопасността на участниците. Заповедта на министъра на здравеопазването беше спазена и в залата присъстваха под 30 души, като беше осигурено разстояние между хората поне 1,5 м. Носенето на маски за лице беше задължително, бяха осигурени дезинфектанти за ръце, а при влизането в сградата температурата на всеки беше измервана.

Въпреки всички трудности ентузиазмът на студентите наистина беше заразителен. Участниците представиха своите доклади с нескрито желание и вълнение, студентите от Студентския съвет на ПУ и студентския клуб „ЕСЕТРА“ бяха безупречни в изпълнението на своите задачи по организацията на конференцията и благодарение на усилията на всички тя беше абсолютен успех.

Осем отворени лекции, посветени на 30 години английска филология в Пловдивския университет

През академичната 2021 – 2022 година отбелязваме 30 години от създаването в ПУ „Паисий Хилендарски“ на специалността *Английска филология* и 33 години – *Български език и английски език*. Популярни от откриването си, тези специалности продължават да привличат кандидати и днес – може би заради потенциалната възможност дипломираните вече специалисти да се занимават с превод. Преводът създава магнитно поле и около откритите по-късно бакалавърски програми *Приложна лингвистика*, *Лингвистика и информационни технологии*, *Лингвистика и маркетинг*, *Лингвистика и бизнес администрация*, изгражда идентичността на магистърските програми *Лингвистика и превод* и *Превод и бизнес комуникация*. Затова и една от инициативите ни по повод на юбилея е серия от лекции, които да разкрият чара и да демонстрират предизвикателствата на превода от различни гледни точки – академично-теоретични, практикоприложни, институционални или потребителски.

Преводът има много лица: той може да е писмен или устен, художествен или специализиран, за малки и за големи, но винаги включва повече от съответните думи и фрази на другия език.

Употребата на езика е неизбежно вписана в някаква култура и предаването на чуждата култура е неотменна част от пренасянето на значението.

За да ни направят съпричастни към своята визия за обаянието на превода, сме се обърнали към университетски преподаватели и към практикуващи преводачи за серия от 8 лекции през академичната година. Сред изтъкнатите гости на този **цикъл отворени лекции** са проф. д-р Людмила Костова (*“Acts of Intercultural and Interlingual Mediation in Lady Mary Wortley Montagu’s Turkish Embassy Letters”*, с която се даде стартът в края на октомври); проф. д.ф.н. Александър Шурбанов (*“Проблемът за рода в художествения превод”*, 25.11.2021 г.); Иглика Василева (за превода на *„Одисей“* по повод на стогодишнината на шедьовъра на Джойс, 2.02.2022) и други.

Координатори на лекторията са доц. д-р Витана Костадинова и гл. ас. д-р Милена Кацарска.

Очаквайте повече информация за предстоящите събития на сайта на катедра „Английска филология“:

<https://englishdept.slovo.uni-plovdiv.net/en/home>

Изложбата „Свят от йероглифи“ е сред събитията, посветени на 60-годишнината на университета

Първата по рода си изложба, озаглавена „Свят от йероглифи“, бе открита на 29 октомври 2021 г. в новата археологическа зала, т.нар. Източен сектор на Римския стадион на Филипопол (под сградата на магазин Н&М на Главната улица).

Организатори на експозицията са Филологическият факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Класна стая „Конфуций“ към висшето училище и Общинският институт „Старинен Пловдив“.

Изложбата представя 40 творби на 40 автори – 20 рисунки и 20 фотографии, от едноименния национален конкурс „Свят от йероглифи“, като най-младият участник е на 7 години.

Тази изложба Филологическият факултет посвещава на 60-годишнината от основаването на ПУ „Паисий Хилендарски“. Откриването на изложбата беше предхождано от среща разговор със Стефан Русинов – преводач на книгата „Трите тела“ на Лиу Цъсин.

Главните действащи лица на събитието

Сред поканените официални гости за премиерата на превода и за откриването на изложбата бяха директорите на Института „Конфуций“ в София – Аксиния Колева, от българска страна, и проф. Лиу Сиумин, от китайска страна. И двете събития се проведоха при спазване на всички противоепидемични мерки.

Изложбата е първото подобно събитие, което се организира в новооткритата археологическа зала, и този факт е знак за авторитета на ПУ „Паисий Хилендарски“ сред културната общественост на града, заяви

заместник-ректорът доц. д-р Надя Чернева. Тя сподели амбицията на университета изложбата да стане традиционна за културния календар на града с възможност за превръщането ѝ в пътуваща експозиция, която да представя най-добрите творби от конкурса и в българските културни институти в Европа.

Експозицията „Свят от йероглифи“ ще бъде отворена за посетители до средата на месец ноември.

Преподаватели и студенти, изучаващи китайски език, въведоха първокурсниците в университетските „потайности“

Нестандартно посрещане организираха преподавателите и студентите от сектор „Китаистика“ на ПУ „Паисий Хилендарски“ за колегите си първокурсници. То премина под формата на едноминутен семинар, проведен от ас. Уан Ин, ас. д-р Елица Миланова и хон. ас. Теодора Симеонова, под шеговития надслов „Добре дошли в Пловдивския университет! Инструктаж за оцеляване в академична среда“. Програмата на семинара беше разделена на три тематични блока, които да помогнат на избралите китайски език по-лесно да се приспособят към живота в университета. Ролята на „ментори“ за по-младите си колеги пое студентите от четвърти курс Милка Росенова и Здравка Дончева и вече завършилите китаисти Олга Клименко, Данило Карауланов и Виктор Иванов.

За да се ориентират по-лесно в академичното ежедневие, първокурсниците се запознаха със структурата на университета и Филологическия факултет; с дейностите на Класна стая „Конфуций“; изследваха възможностите на платформата Е-студент; направиха ознакомителен тур на територията на Ректората и посетиха Университетската библиотека, където получиха първите си читателски карти, учебници и съвети как да използват библиотечните ресурси. Натрупаните знания участниците използваха в симулативната игра „На всеки проблем се намира решение“, в която бяха изправени пред най-често срещаните административни и учебни ситуации, с които се сблъскват студентите в ежедневието си.

Като част от втория тематичен блок – „Опознай Китай“, бъдещите китаисти участваха във виртуална разходка из най-големите градове в страната. Заедно с преподавателите си развенчаха някои от най-широко разпространените митове за езика и културата. На практика усвоиха основни знания и умения, необходими за оцеляване в Китай, като използването на клечки за хранене и спецификите на невербалната комуникация.

Третата част от семинара беше посветена на методите за самоанализ на когнитивния учебен стил и особеностите на различните видове памет. Участниците направиха тест, с който да определят своя тип, след което получиха индивидуални съвети за най-подхо-

дщата форма на самоподготовка и обработка на информацията. Научно ориентираният блок засегна и темата за игровизация на обучителния процес, като студентите изпробваха игри за повишаване на концентрацията и наблюдателността, за развиване на чувството за ритъм и езиковата интуиция.

Една от най-ценните възможности, които предостави семинарът, беше срещата в присъствен и дистанционен формат с вече завършили студенти, стипендианти в китайски университети и носители на различни награди. Срещата протече под формата на кръгла маса, в която „ветераните“ споделиха опита си от обучението в Китай, разказаха за програмите и дейностите, в които са участвали по време на следването си в ПУ, и разкриха своите „лайфхакове“ за успешно изучаване на китайски език.

В заключителната част на семинара участниците си пожелаха една здрава и вдъхновяваща учебна година, в която по-често да се усмихват на живо, отколкото да споделят емоциите си във вид на точки и скоби.

Проф. д.ф.н.
Инна Пелева:

Биткаджийството е част от заниманията с литература

Израснала съм в семейство, в което непрекъснато и абсолютно свободно се разговаряше за книги, филми и житейски казуси, така че моите родители имат основен принос за формирането на интересите и пристрастията ми. Майка ми е колега – филолог българист, баща ми беше лекар, но също много четящ човек. Като дете не съм разбирала, че бурните домашни разговори са ме приучавали да правя „анализ“ или „интерпретация на художествена творба“; дадох си сметка за това много по-късно. Приказването за текстове и за кино си беше нещо напълно спонтанно, извън всякакви институционални рамки, отвъд всяко пазене какво бива или не бива да се споделя. Тоест у дома ме научиха да чета с разбиране и да говоря без страх – възлови умения за професионално занимаващия се с литература. Всъщност и нашата професия изисква кураж. Малко късно разбрах, че това, което мислиш и казваш, може да ти донесе неприятности – и в академичните среди има някакъв вид норма и лесно разпознават този, който се отклонява от нея. Винаги съм имала неприятности заради текстове, но от това нито ме е боляло твърде, нито пък то ми е променило отношението към света и към занаята. Напротив, биткаджийството е част от професията. И съм благодарна на склонността към спор и волнодумство, възпитана от семейството... Имала съм, разбира се, и прекрасни учители и преподаватели в училище и в СУ, чела съм с респект и радост и текстовете на колеги от Пловдивския университет, бидейки част от екипа му.

Както се случва и в други семейства, бях изправена пред две възможности – да избира професията или на майка си, или на баща си. Баща ми обаче доста рано и доста круто ми обясни, че неговата работа би била неиздържимо тежка за човек с моя тип емоционалност; това някак реши нещата и предпочетох филологията. Оттогава и през ум не ми е минавало да се откажа, много плътно се идентифицирам с това, което работя. За мен не е просто работа, да чета и да мисля върху прочетеното са съществени мои потребности. Не съм различен човек, когато свърши работният ден, и с близките си споря разпалено за книги и филми, махайки с ръце неударимо. Имам късмета, че на хората около мен, ако не им е интересно, поне не им е тягостно. Благодарна съм на който се грижи за всичко и всички, че ми е дал шанса щастливо да съвпадна човешките и професионалните ми неща.

За да станеш преподавател в университет, трябва да се явиш на конкурс и да го спечелиш. Тъкмо когато се дипломирах, обявиха конкурс в Пловдивския университет, а още като студентка знаех, че искам да работя именно това, и конкурсът беше чудесна възможност. Не смятам, че би било кой знае колко по-различно, ако бях попаднала в друг университет, но пък семейството ми винаги е живяло в тази част на България, така че съдбата се погрижи, благодарна съм ѝ. Имам своите сложни сюжети с Пловдив. Дойдох тук заради работното място; доста време след като станах асистент в университета, баща ми ми показа къщата, в която е роден. Родителите му са преселници от Егейска Македония, били са бедни години, живели са под наем... и къщата е много

Не съм различен човек, когато свърши работният ден, аз и с близките си споря разпалено за книги и филми, махайки с ръце неударимо...

близко до университета. Сантиментално е, не е твърде рационално да виждаш връзка между местоработата си и семейната си история, но човек е склонен да стопля света около себе си, да го одухотворява, да открива знаци и така да го прави по-свой. Вече имам хубавите си отношения с Пловдив, любимите си маршрути тук, отгледала съм си привързаност даже към пловдивските жеги. Така че от доста време градът е и моят град. А университетът е мястото, в което постоянно се срещам с млади хора, всеки випуск е различен от предишния, промените в нагласите на студентите настъпват бързо и това те поддържа адаптивен, готов да търсиш и други свои лица. Иначе казано, университетът и Пловдив, Пловдив и университетът наистина са важни присъствия в живота ми.

Наградата „Пловдив“ има за мен изключителен статут – номинирали са ме само веднъж. Направи го покойната вече Пенка Калинкова. Тя ме и убеди да участвам в конкурса, макар че „Георги Марков. Снимки с познати“ е научен текст, а не художествено произведение. Винаги ще съм благодарна на г-жа Калинкова – и за номинацията, и за разговорите ни покрай онова кандидатстване. А на самата церемония разбрах от видео-

представянето на г-н Йордан Велчев – също сред номинираните, – че той се оттегля от състезанието, препоръчвайки наградата да получи „Георги Марков...“. Изумителен жест – и колегиален, и кавалерски, и щедър, и красив.

Книгата за Марков е нещо много лично за мен. Който смята, че науката е най-вече обективистко занимание, не е прав, ние сме целите в написаното от нас не само като изследователи, а и като хора. Разбрахме за болестта на баща ми, докато работех върху текста, бързах да довърша, понеже исках и двамата ми родители да прочетат книгата. По някакъв начин тя е рекапитулация на живота ми в това семейство, с хората, на които съм толкова задължена. Също рекапитулация изобщо на живота със социализма, защото връщането към Георги Марков означава връщане към всичко онова, в което сме пребивавали. Вече са публикувани стотици интерпретации на близкото минало – някои от тях сходни със собственото ми разбиране за НРБ, други – стряскащо далечни спрямо онова, което помня и знам. Тоест мисля, че за мнозина от моята генерация (а и не само) имат смисъл разкази като този за Георги Марков. За да продължи дебатът, търсенето на истината... А г-жа Пенка Калинкова предложи книгата ми за награда въпреки разликите в политическите ни пристрастия. Цънен, особен урок – за толерантността, за способността да признаеш на другия правото да бъде различен. Да бъде себе си. Наистина ѝ благодаря!

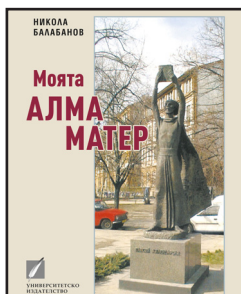
Текстът е от книгата на журналистката Ваня Драганова „Пловдив и смисленостите. 9 истории за принадлежност“.

Проф. Инна Пелева е носителка на наградата „Пловдив“ за 2018 г. за книгата „Георги Марков. Снимки с познати“. Завършила е българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Преподава Българска литература от Освобождението до края на Първата световна война, История и етнология на новата българска литература, Българският свят в концепти и идеи, Памет и забрава в културата в ПУ „Паисий Хилендарски“. Авторка е на книгите „Идеологът на нацията. Думи за Вазов“, „Ботев. Тялото на национализма“, „Алеко Константинов. Биография на четенето“, „Йордан Радичков. Дума, разказ и тъга“, „През това време“ и др.

Нова книга на проф. д.ф.н. Никола Балабанов, посветена на 60-годишнината на университета

През 2021 година със знака на Университетското издателство „Паисий Хилендарски“ излезе нова книга на проф. д.ф.н. Никола Балабанов. Известният физик, който е и първият щатен асистент в Пловдивския университет при създаването му през 1961 година и преподава в него повече от половин столетие, посвещава това издание на юбилей

Никола Балабанов

на нашата Алма матер. Тук са събрани три книги, свързани с историята на ПУ „Паисий Хилендарски“, отпечатани през различни години като самостоятелни издания. Голяма част от текстовете в тях са публикувани и във вестник „Пловдивски университет“.

Предлагаме ви уводните думи на проф. Балабанов към книгата:

Моята Алма матер

Навлязохме в 60-годишнината на Пловдивския университет, започнал съществуването си през 1961 година като Висш природо-математически институт (ВПМИ). Няма съмнение, че академичната общност ще отбележи достойно тази годишнина, защото университетът заслужава това както със своята история, така и с успехите си в образованието и науката.

Имам желание и аз да добавя нещо към общата радост и общите успехи за отбелязване на годишнината. Основание за това ми дават близките биографични данни с университета – аз постъпих на работа в него в първия му учебен ден, 1 септември 1961 г. Право и стимул за това ми дава и многогодишното пълнокръвно участие в неговия живот – като преподавател и учен, участвал в научно-управленската и научно-организационната дейност на всички нива. Към това ще добавя, че цялата ми фамилия (брат, сестра, съпруга, деца и внуци) е свързана също с университета било чрез работата, било чрез обучението си.

Аз съм се включвал в отбелязването и на предишните годишнини на университета чрез многобройни статии в нашия вестник и чрез активно участие в организацията и провеждането им, а именно:

- През 1976 г. по случай 15-годишнината ръководех екип, който състави и издаде първата био-библиография на университета. Тя съдържа биографиите на всички колеги, работили в ПУ (общо около 400), както и техните научни публикации;

- През 2011 г. имах удоволствието да редактирам заедно с колежката професор Жоржета Чолакова първия Алманах на университета, в който, макар и накратко, отбелязахме постиженията на всички негови звена, учебни и административни;

- През първото десетилетие на това столетие издадох с подкрепата на административното ръководство три книжки, посветени на университета: „Закачки с миналото на университета“ (2002 г.), „Парчета от спомени, искрици история“ (2007 г.) и „Пловдивският университет – мечти и реалности“ (2009 г.).

Посъветвах се с колеги, които познават творчеството ми, и те ме поощриха в идеята да събера трите книги в една трилогия, като това бъде моят принос за 60-годишнината. Книгата може да бъде полезна за най-младите колеги, както и за бъдещите поколения. Реших, че не е необходимо да правя съкращения и допълнения освен едно основно изменение, засягащо подредбата на книгите. Сметнах за уместно трилогията да започне с „летописите“, а за края да оставя „закачките“, както сполучливо ги нарече колежката Владимир Янев – „усмихнатите спомени на професора“.

Що се отнася до заглавието на трилогията, то отразява моето искрено признание към университета като „майка хранителка“. Действително той ме захранваше с духовна „храна“ в продъл-

жение на половин столетие. Аз изпитвам синовна привързаност към университета за онова духовно богатство, което получих от него. Мога да посоча поне три канала, по които получих това богатство:

- чрез общуването с колегите от всички факултети и специалности, което ме приобщаваше към идеите и постиженията в другите направления в университета – природни, хуманитарни, социални;

- чрез библиотеката и нейните стотици хиляди томове, както и с ежедневно постъпващите периодични издания и нова литература;

- ако библиотеката оприличавам на храм на знанието, то университетът като цяло е своеобразен дворец на културата, чрез чиито врати и прозорци се свързваме с всички културни институции в града и страната. Това осигурява нашето интелектуално израстване и помъдряване.

В края на предисловието искам да направя още две допълнения.

1. Отделните части на трилогията са писани преди 10, 15, 20 години. Някои неща оттогава са се изменили. Реших, че не е необходимо да внасям нови поправки, за да се запази информацията (и „очарованието“) на времето, когато са писани.

2. Зная, че във връзка с 60-годишнината на университета факултетите подготвят официални издания. Моята трилогия няма претенции да се сравнява по съдържание и качество с тях. Дано се приеме като скромно допълнение към тези издания и колегите да се отнесат благосклонно към спомените ми заедно с оценките и чувствата, които съм споделил.

Паисиевите четения

Юбилейната научна конференция „Паисиеви четения“, организирана традиционно от Филологическия факултет, е посветена на 60-годишнината на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Тя ще се проведе на 11 и 12 ноември 2021 г. изцяло в електронна среда. Програмата предвижда форумът да започне с приветствия от заместник-ректора доц. д-р Надя Чернева и декана на Филологическия факултет

доц. д.ф.н. Константин Куцаров, представяне на Научните трудове на факултета от отговорния редактор на изданието доц. д-р Юлиана Чакъррова. Веднага след това пленарен доклад ще изнесе проф. д-р Галин Тиханов – Queen Mary, University of London, Великобритания.

Конференцията ще протече в осем секции и една кръгла маса на тема „Писмата през Възраждането и езиковият въпрос“.

50 ГОДИНИ ОБИЧ

Юбилейна изложба на художничката Галина Тодорова

В разгара на лятото, на 14 юли 2021 година, в галерия „Пловдив“ Галина Тодорова откри своя юбилейна изложба под надслов „50 години ОБИЧ“.

Галина е завършила ХГ „Цанко Лавренов“ през 1989 година след усилена двугодишна подготовка за приемните изпити при художника Минчо Панайотов. В неговото ателие тя се подготвя и за приемните изпити в Националната художествена академия в София. Приета е и завършва специалност „Графика“ (с учителска правоспособност) в класа на проф. Галилей Симеонов през 1996 г. Следват години преподавателска работа в различни пловдивски училища, включително и в Гимназията за сценични кадри, сега Национална гимназия за сценични и екранни изкуства. Докато преподава, Галина работи всеотдайно и като художник в Дружеството на пловдивските художници, където членува от 1998 г. Галина участва във всички издания на Международния панаир на изкуствата „Импресия“. През 1999 г. се включва в работата на Творческо обединение „26-5“, създадено по идея на Минчо Панайотов и кръг от негови приятели и някогашни ученици. До 2004 г. творческият кръг „26-5“ организира 19 общи изложби – в пространствата на Градската художествена галерия, в Центъра за съвременно изкуство в Пловдив, също така в Лондон и Варна.

През 2004 г. заминава със зелена карта за САЩ, щата Мисури, Сейнт Луис. В края на октомври същата година е приета на работа в градския Музей за изкуство, където създава много ползотворни контакти. Включва се в редиците на творчески организации като Гилдията на художниците в Сейнт Луис и *Арт Сейнт Луис* – организация за съвременно изкуство. Галина участва в панаир на изкуствата в квартала, в който живее, през 2006 г., както и в общи изложби на организациите, в които членува. През 2009 г. печели награда на Гилдията на художниците в Сейнт Луис за автопортрет. Прави свои самостоятелни изложби в Сейнт Луис, продължава да показва свои творби в Америка и печели награди дори и след като се връща в Пловдив през 2010 г.

През същата 2010 г. Галина участва в две международни срещи на художници – в Рашка, Сърбия, и в Куманово, Македония – в манастира Карпино, край село Сух орех. Тези срещи предизвикват засилен интерес към средновековното изкуство, към православието и иконописта. Завръщайки се в Пловдив, Галина се включва в работата на Ателие „Иконография“ към светата Пловдивска митрополия, където работи под ръководството на Адриана Любенова, сега доцент в ПУ, както и на презвитерата Анна Паралингова.

През 2014 г. Галина Тодорова кандидатства и е приета да учи в катедра „Теология“ към Философско-историческия факултет на ПУ. Нейни преподаватели са проф. Делипапазов (архимандрит Авксентий), проф. Мария Шнитер, проф. Георги Каприев, проф. Димо Чешмеджиев, проф. Петър Гарена, отец доц. д-р Стоян Чиликов, доц. д-р Елена Арнаудова, доц. д-р Адриана Любенова, доц. д-р Ева Ковачева, д-р Маргарита Загарова, д-р Васко Петров, д-р Ивелина Николова.

От 2010 г. се включва в хора на клира към храма „Св. Прокопий“ в кв. Коматеве – Пловдив. Всички знания и умения, които усвоява в храма и в университета, ѝ помагат много, след като започва работа в параклиса „Св. Паисий Хилендарски“ (в Новата сграда на университета) по предложение на своите преподаватели.

През 2020 г. Галина е приета за член на Съюза на българските художници (СБХ), а скоро след това – и за член на Българското иконографско сдружение (БИС).

Изложбата в пловдивската галерия, която продължи и през

Галина Тодорова и Вера Кабамитова на откриването на юбилейната изложба

август), съдържа творби от детските, младежките и настоящите години в творчеството на художничката. В нея бяха показани рисунки, графика и живопис – фигурални композиции, натюрморти, пейзажи, портрети, абстрактни творби. Експозицията беше открита с изпълнение на пиано на Вера Кабамитова и встъпителни думи на председателя на Дружеството на пловдивските художници Снежана Фурнаджиева. Галина се обърна към всички присъстващи с благодарност и с пожеланието да влезат в досег с изобразителното изкуство колкото може по-често, както и сами да изпробват сили в това необятно поле на изява чрез

всички възможни средства.

Почти по същото време, но в ГХГ – Севлиево, като продължение на юбилейната си изложба Галина представи и други свои творби заедно с 10 картини на свои приятели. Затова и изложбата там беше наречена *Галина Тодорова и приятели*. Участваха художниците Минчо Панайотов, Мита Ристич от Враня и Бранко Милюш от Белград, Сърбия, Стоилка Копаранова от Варна, Мира Рахнева от София, Пенка Стефанова. Изложбата съдържа общо над 40 творби.

Какво повече може да си пожелае един художник – две срещи с публиката, юбилейни изложби, в разгара на лятото!

Две импресии от Рада Чобанова

Есента е нежност.

Едва доловимо прошумоляване на нишки от ненамерили своя край истории.

Деликатна щедрост.

Пръски от сълзите на унесен сред облаците дъжд.

Цветни акорди от влюбената вихрушка на листата.

Есента е мъдър четец. На скритите в най-дълбокото на съзнанието ни мисли. Тя улавя трептенето им и го проектира във въздуха, който дишаме. Вае траекторията на летежа им и въпръсква капчици светлина в миговете мрак, които те прекосяват.

Есента е отражение на вътрешната ни озареност.

Крехка светлина. Чието оцеляване зависи от храбростта на сърцето ни. Да обича. И да дарява свобода.

Есента е безмълвна покана. Да окуражим крилето на душата си. И да изтеглим към високото – в светлото, нишките на обезсилените от тъга истории.

Написаното остава. За радост или за позор.

Казаното – също. Въпреки мимолетността на изречените думи. Защото искрици от тях могат да се приютят в нечие сърце и да го спасят от сковаващия мрак. Могат и да го пронизат с безпощадните кинжали на вплетения в тях замисъл да раняват.

И е спасително да знаеш, че някъде там, високо-високо, над мъглата от заблуди и злост, недосегаема за ръце и мисли, лишени от нежност, трепти чиста и непоколебима светлинка.

И е вълшебно да я виждаш.

Изложба на Студентския клуб по иконология и иконография. Подписан беше и договор за сътрудничество между Философско-историческия факултет и Неврокопската митрополия

Студентският клуб по иконология и иконография „Св. ап. и ев. Лука“ съществува от 5.03.2015 година, а дейността му включва: представяне на разработки на студентите по време на международните конференции, организирани от катедра „Теология“ към Философско-историческия факултет; изработване на икони – досега са направени осем икони, продължава работата по още седем, а има проекти и за нови; организиране и участие в изложби. Студенти от клуба заедно със свои колеги от специалността „Педагогика на изобразителното изкуство“ в Педагогическия факултет изограрисаха части от наоса и олтара на университетския храм „Св. Паисий Хилендарски“, който вече е отворен за поклонници.

Третата изложба на клуба е от фотографии на участващите в него студенти, запечатали моменти от множеството им пътувания, организирани от катедра „Теология“. Независимо че използваната техника не е с най-доброто качество, обектите на фотографиите са достатъчно значими и интересни, за да бъдат показани. В изложбата, която бе открита на 1 ноември и ще продължи до 15 ноември 2021 година, са включени кадри, заснети в Араповския, Горноводенския, Шипченския, Кабиленския, Кукленския, Бачковския и Рилския манастир. Има и снимки от пътувания в чужбина: Атон, Солун и Суроти – Гърция; Яш – Румъния. Изложбата обхваща три раздела – *Иконография, Личности и Архитектура*. Включени са и кадри от работата на студентите в клуба – по различни иконографски проекти и по изограрисването на университетския параклис. В изложбата участва и дарението на Адриана Любенова (тогава студентка) за ПУ – голяма икона на св. Паисий Хилендарски, която е на съхранение в храма при новата сграда на университета. Иконата е с обков и е поставена в кивот. Освен образа на св. Паисий на нея са изписани образите на св. Пимен Зографски и хаджи Вълчо, братя на светеца, покровител на пловдивския университет. Изписан е и образът на Господ Иисус Христос, който благославя и тримата братя от небето.

Ръководителят и председателят на клуба – доц. д-р Адриана Любенова и художничката Галина Тодорова, пътуваха до гр. Гоце Делчев, където бяха посрещнати от сътрудници на Негово Високопреосвещенство Неврокопския митрополит Серафим, и подредиха близо сто фотографии в залата на новата сграда на митрополията. В нея от 1 до 12 ноември 2021 г. ще се проведе IV международен есенен музикален фестивал „С музика и с вяра в сърцето“ с участници от България и Гърция.

На 31 октомври 2021 г. доц. д-р Адриана Любенова и Галина Тодорова се включиха в неделното архиерейско богослужение в параклиса „Св. Лука Кримски“ при новостроящия се храм „Рождество Христово“ в гр. Гоце Делчев. По-късно Негово Високопреосвещенство Неврокопския митрополит Серафим подписа договор за сътрудничество между Неврокопската митрополия на Българската православна църква и Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, представляван от декана доц. д-р Стойка Пенкова. При наличие

Изложбата бе подредена в новата сграда на митрополията

на финансови възможности в съответствие със законодателството на Република България двете страни по договора ще се стремят да осъществяват съвместни изследователски проекти и практически дейности, финансирани от национални и международни фондации и институции или от самите тях, доколкото им позволяват финансовите възможности. Договарящите се звена ще се стремят към обмен и съвместни инициативи в областта на обучението на студенти и докторанти и квалификацията на преподавателите:

- Обмяна на гост лектори;
- Специализации и консултации на студенти, докторанти,

преподаватели и изследователи;

- Сътрудничество при провеждането на летни практики за студенти в сферата на религията и теологията;
- Организиране на съвместни научни конференции и семинари;
- Подготовка и публикуване на съвместни трудове;
- Размяна на библиографска информация и издания на звената;
- Организиране и провеждане на съвместни изследователски и научно-приложни проекти;
- Осъществяване на научно и методическо ръководство при обучението на студенти, докторанти и специализанти за нуждите на договарящите се страни;
- Научно ръководство и рецензиране на дипломни работи и експертни оценки на научноизследователски проекти, разработени от представители на договарящите се страни;
- Осъществяване на съвместна художественотворческа дейност.

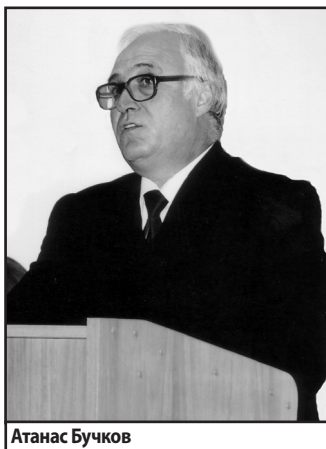
Възможностите за работа, които този договор предоставя и за двете страни, носят удовлетворение от контактите и вдъхновение за намиране на нови изяви на студенти, преподаватели и богослови. Там, където вярата, науката и изкуството си подават ръка, има причини за безброй бъдещи дела, които да са от полза за всички, жадни за знание и красота, в името на вярата и благодарността към Бога.

Студентите отправят своята благодарност и към инициаторите за договора и за изложбата – организаторите на фестивала, подкрепяни от Община Гоце Делчев и Неврокопската света митрополия, към ръководството на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, към ръководителя на клуба доц. д-р Адриана Любенова, но най-много – към братята монаси от Зографската света обител, които са дарители за клуба, помещаващ се в сграда на манастира в Пловдив. Изложбата се осъществява и с подкрепата на Философско-историческия факултет, на Студентския съвет, както и на катедра „Теология“.

Председателят на Студентския клуб по иконология и иконография „Св. ап. и ев. Лука“ Галина Тодорова изразява надежда, че изложбата ще изиграе не само познавателна роля по отношение на християнството и иконографията, но ще бъде и един празничен поздрав и удоволствие за всички, които ще я посетят по време на есенните празници в Гоце Делчев.

В памет на двама от съзидателите на Доц. д-р Атанас Бучков

Атанас Бучков* е роден през 1949 година в Пловдив. Висшето си образование получава във Великотърновския университет, където през 1972 година завършва специалността „Българска филология“. Веднага след дипломирането си печели конкурс за асистент по теория на литературата в университета на старопрестолния град. Още тогава се заражда интересът на Атанас Бучков към интригуващите перспективи, които отваря пред литературознанието и науките за духа научното творчество на мислител като М. М. Бахтин. Желанието му да съсредоточи изследователските си усилия върху идеите на „самотника от Саранск“, обаче не се приема добре от „ръководните фактори“ на ВТУ и той решава да напусне старата столица и да се върне в родния Пловдив. Няколко години

Атанас Бучков

се занимава активно с литературно-критическа работа и публикува в периодичния печат статии, рецензии, литературни обзори, критически отзиви, малка част от които по-късно събира в книгата си „Критически залисии от вчера и днес“ (1996). През 1978 година след асистентски конкурс по теория на литературата постъпва в Пловдивския университет и заедно с литературоведа като Огнян Сапарев, Клео Протохристов, Юлия Николова, Бистра Ганчева (от няколко години вече започнали работа в университета) изграждат университетска общност, която бързо успява да превърне Пловдив във важен център на академичния и литературния живот в България. Задълбочените му дългогодишни занимания с научното творчество на М. М. Бахтин, които развива в дисертационния труд „Читателят и онтологичните основания на литературнотворческия акт: върху теоретичното наследство на М. М. Бахтин“, в книгите си „Литературнотеоретични фрагменти“, „Емилиян Станев и проблемът за кризата на авторството“ (1996), „Между писането и написаното“ (2003) и в множество научни публикации, заслужено му изграждат име на един от най-вещите изследователи на големия руски мислител, чиито хуманистични идеи Атанас Бучков възприема не просто като абстрактен теоретичен модел, а и като свой личен житейски избор. Бахтиновите представи за диалога, за съпричастността и грижата към Другия, без които са немислими чисто човешките основания на персоналната ориентация в света, формират у него принципи, които той следва и като литературоведски убеждения, и като етически хоризонти на личностните си изяви в различните им реализации – като човек и учен, университетски преподавател, лектор по български език, литература и култура в Санктпетербургския държавен университет (1988 – 1991), ръководител в продължение на двадесет години (между 1997-а и 2017-а) на Катедрата по българска литература и теория на литературата и директор на Филиала на Пловдивския университет в град Смолян (между 1999 и 2007 година). Съвсем красноречиво в това отношение е споделеното за него от ректора на университета проф. Запрян Козлуджов: „Тъкмо този тип ангажираност определя същността и съществуването, или казано по хайдегериански – „съществуването“ на Атанас Бучков. Не познавам човек, който да се е обърнал към него за помощ и съдействие и да не е получил напълно всеотдайно и безкористна подкрепа и искрено човешко съпричастие“.

Тази чувствителност към другия като особеност на личността му нагласа е в пряко съответствие с високия идеал на диалогичността, разбирана като основополагаща предпоставка за изграждане на персонални, художествени и културни идентичности. Защото, казано с думите на М. М. Бахтин, „да бъдеш, означава

*Текстът е част от предговора към сборника „Авторитетът на смисъла. Теория и интерпретации“, издаден през 2019 г. по случай 70-годишнината на доц. Атанас Бучков.

да бъдеш за другия и чрез него – за себе си“. Затова и настоящото издание обединява научни изследвания, посветени на онези проблеми, които са били водещи за Атанас Бучков през годините – теоретичното наследство на М. М. Бахтин, диалогичния принцип в/на литературата и културата, автора и неговите естетически и социални роли, методологията на литературната теория и на науките за духа, възможностите и посоките на интерпретацията.

В края на свое интервю за в. „Пловдивски университет“ Атанас Бучков отправя пожелание към студентите и колегите си *да са отговорни към професията, на която са се посветили. И след това добавя: „По-високо смисъла, колеги!“* Зад тези думи стои загрижеността на литературо-

вед с изострена чувствителност за отговорността на заниманията с проявите на духа, формиращи усет за ценностните измерения на човешкото присъствие в света. И издават тревогата, че този усет има опасност да бъде заличен или да „потъне“ сред отломките на ускорено партикуларизиращия се модерен свят, губещ смисловите и моралните си хоризонти. *Тежи това деградиране на смисъла*, споделя Атанас Бучков в една от книгите си, имайки предвид смисъла не като затворен в своята лингвистична определеност, а неговите онтологични и ценностно естетически измерения, смисъла като съпротива на (представата за) безкрайните и безцелни игри на словесните (само)означавания, сред които азът е обречен да „зъзне в самота“. Смисълът за Атанас Бучков не е и нещо извън времето и човека. Казано с думите на Морис Мерло-Понти, „защото сме в света, ние сме осъдени на смисъл и не можем нищо да направим, нито да кажем нещо, без то да придобие име в историята“. В целостта на човешката екзистенция художественият смисъл се явява като личностно детерминиран феномен на вътрешния опит и концептуален аналог на висшия смисъл на света, който творчески е завършен от автора и става достъпен на читателското възприятие. Но възприятието „не е разбиране на думите по пътя на сумирането стъпка по стъпка на словесните значения, то е следването на цялостния смисъл на говорещия, разполагащо се винаги зад и отвъд пределите на казаното“ (Х.-Г. Гадамер). Така смисълът може да се търси не непременно като нещо готово и налично *a priori*; не ни е даден преди и независимо от активността на човешкото съзнание. Той е субектно и още повече – интерсубективно зависим и „изисква множествеността на съзнанията“; той може да се актуализира само в съприкосновение с други (чужди) смисли и се реализира като „истинна конвергенция“, където две направления на мисълта се докосват до някоя от страните на една и съща истина (М. М. Бахтин). В контекста на такава идейна традиция „личност“ и „смисъл“ се съединяват в своеобразен смислов персонализъм. Оттук и следваният от Атанас Бучков бахтински вариант на херменевтичното разбиране: „Разбирането като виждане на смисъла, но не феноменално, а виждане на живия смисъл на преживяването и изразяването, виждане на вътрешно осмислено, така да се каже, самоосмисленото явление“.

В своето изследване „Емилиян Станев и проблемът за кризата на авторството“ Атанас Бучков пише: „*Неведнъж Емилиян Станев повтаря, че у човека има „морално-естетическа съпротива“.* А към края на живота си, доловил катастрофалното разминаване между „истина“ и „смисъл“, апелира към „прерогативите на разума“ да възстановят тяхното единство. Кое не е нищо друго освен израз на същата съпротива. Съпротива заради „авторитета на смисъла“, без която авторът губи своя авторитет“.

Димитър КРЪСТЕВ

Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Доц. д-р Паскал Карталов

Със закъснение научих, че е починал колегатата доцент д-р Паскал Карталов, един от най-активните организатори на учебния процес в Пловдивския университет през първите години на съществуването му. Заслужава да си припомним неговите дела и прояви като част от наследството, което първостроителите оставиха.

Паскал Карталов е роден през 1936 г. в гр. Поморие, Бургаски окръг. Учи в специалността „Физика“ в Софийския университет (1955 – 1960 г.) и след тригодишно учителстване, през 1963 г., постъпи като асистент в нашия университет. Бързо се превърна в един от най-активните колеги както в учебната, така и в изследователската работа, а също и в организационните и административните дейности. Навлязъл в тематиката на катедра „Експериментална физика“, той направи съществени приноси в развитието на физиката на полимерите. Публикува десетки статии в нашия годишник и в национални издания, редовно участваше в ежегодните научни конференции по физика. През 1972 г. защити дисертация, а се хабилитира през 1974 г.

Доц. П. Карталов беше инициативен човек и винаги търсеше правилните подходи при решаването на административните проблеми. Това му осигури ръководни позиции на всички нива в академичната „стълба“. Той беше 15 години ръководител на катедра „Експериментална физика“ (най-голямата в университета) и още толкова години бе избран за заместник-декан, декан и заместник-ректор на университета.

Доц. Карталов беше неуморим, с каквото и да се заемеше. Свидетел съм на това качество и като негов състудент и съквартирант в общежитията, и като дългогодишен колега. При него нямаше равнодушие и отпуснатост. Своето отношение (и оценка) към него съм изразил в спомените си за университета:

Паскал Карталов

„Най-нахъсано работеше Паскал Карталов. Той винаги е бил работар – качество, наследено от родителите му, които познавам лично. На студентските бригади Паскал работеше за трима, като булдозер. Така се втурна да работи и в университета. Само че академичните среди не обичат булдозерите. И въобще хората не обичат някой да ги изпреварва. А Карталов започна да пълни научните годишници със свои статии. Написа обемисти учебници и няколко много полезни сборника. Колкото повече пишеше, толкова повече дразнеше онези, които нищо не правеха. Затова му търсеха слабостите и грешките. Разбира се, като всеки смъртен, и той ги притежаваше и колегите му имаше за какво да го ръфат.

За разлика от близкото му обкръжение университетската общественост оценяваше положителните му качества и многократно му поверяваше отговорни длъжности. Доц. Карталов пое ръководството на катедра „Експериментална физика“ след проф. Тодор Василев, много години работи като заместник-декан, декан и заместник-ректор. Винаги съм се учудвал на издръжливостта и работоспособността му – много над средното ниво. Но средата най си обича средняците“ (цитат от „Моята Алма Матер“, стр. 295 – 296.)

Позволих си да цитирам тези мисли, защото те характеризират не само колегатата Карталов, но и обстановката в академичните среди. Карталов се бореше за изчистването на тази обстановка, но...

Всички ние, неговите колеги, го помним с хубавите му качества – работлив и неравнодушен към средата. Хубаво е да има такива хора, защото обществото се нуждае от тях!

Светла памет на колегатата доцент Паскал Карталов!

Проф. Никола БАЛАБАНОВ

Изложби на Българското иконографско сдружение

Галина ТОДОРОВА

Българското иконографско сдружение (БИС) съществува от 2006 година, а през 2011 г. е учредено и като неправителствена организация със свой устав и управителен съвет. В него в настоящия момент членуват повече от 40 иконографи, резбари и техни съмишленици. От 2020 година, когато беше чествана 150-годишнината от възстановяването на самостоятелната българска църква, по покана на Негово Преосвещенство Величкия епископ Сионий, игумен на Бачковската света

Литийното шествие за празника Преображение Господне

обител, съборът и изложбите на БИС се провеждат в изложбените зали на Бачковския манастир. Лектори по време на съборите на сдружението са били Владимир Цветков, реставратор, Димитър Арнаудов, богослов и църковен музикант, и епископ Сионий. През 2021 г. Валентин Йотков, майстор по металообработване, отправи покана към членовете на сдружението за участие в майсторски клас в неговото студио. Самият той организира вече години наред такива обучителни класове в България и в Ню Джърси, САЩ. Демонстрации на своята работа по време на съборите са правили много от майсторите иконописци, начело с Димчо и Антония Дим-

човски, още по времето, когато съборите на БИС се провеждат в Троянския манастир и Орешака. През последните две години в Бачково процеса на своята работа са демонстрирали иконографите от ателие „Праксис“ и ателие „Зограф“ – Марина Йорданова, Тереза Илкова, Елена Дигбоюшка, Димитринка Иванова, Георги Панайотов, Нели и Стоян Белеви. На живо пред публика работиха и резбарите Тихомир Георгиев и Живко Петров. В изложбите на сдружението участват близо

двеста творби всяка година – икони, резби, рисунки и линогравюри. През 2021 г. съборът на БИС се проведе в началото на август и участниците в него направиха лития със свои икони за празника Преображение Господне. Празничната литургия беше отслужена от игумена на манастира Величкия епископ Сионий в съслужение с Негово Високопреосвещенство Русенския митрополит Наум. Присъстваха много миряни и гости на манастира. На общото събрание на сдружението беше взето решение през следващата година съборът да се проведе по време на празника Рождество на Пресвета Богородица.

III НАГРАДА

Стихотворения от Камелия Гарева

ЗА ПОЕЗИЯ

Лятна утрин

започва новият ден –
 ярък спомен за горите в Камакура:
 слънчев лъч пронизва небосвода,
 крясък на птица раздира горите,
 мълчат цикадите, мълчи всемира.

но не това ще бъде моят смисъл,
 защото аз ще бъда толкова далече –
 аз ще бъда във онази класна стая в Хирошима
 лятна, лятна утрин август, август
 и ще броя:
 ичи
 ни
 сан

и аз ще бъда *лятна утрин* вкъщи.
 и аз ще бъда в храма или ще чакам влакът да отmine
 в онази лятна утрин, когато бомбата ще падне.

и аз ще бъда там, и това ще бъде краят.
 но аз ще знам, че в Камакура,
 дори след мен,
 живият живот живее и ще продължи!
 най-важното – ще продължи
 и какво по-прекрасно от това под небето в Камакура.

* * *

имам всичко – въздух, слънце,
 две ръце, протегнати към теб, и сила.
 имам днес и утре –
 всички часове са тъй спокойно мои.
 мравките ми правят път и птиците за мене пеят,
 стените, които построих, също са си мои.

имам юлското спокойствие
 и пътят пращен стои пред мен изцяло мой.
 имам въздух, слънце,
 две ръце, протегнати към теб, и сила

но какво ли имам?
 имам ли надежда
 и онзи кървав дух дали след мене влачи своите дрипи
 и какво животът е без него

* * *

Мефистофел, самата мисъл, че ще си отида, е прекрасна,
 заради нея розите цъфтят,
 но онзи ден,
 щом видях черното хвърчило да се рее над града,
 нещо в мен се сви –
 вечерта сънувах, че умирам.
 не знам дали това желях,
 или вакуумът на моя череп ме засмука,
 не знам дали черният квадрат се впиваше в лицето ми,
 или доброволно газех в тъмнината,
 но стоях на прага на света и нищото се вираше във мен,
 и стаята бе празна като празен храм през празник.

* * *

ето слънцето, Меркурий,
 виж го как виси на хоризонта,
 виж как Феб във всичките си форми,
 с всички имена човешки
 позлати нашата мъгла край Хеброс
 и обгърна мрака, и дари живот

ще вървя напред
 и напред ще се изкачвам по стръмния подземен път,
 ще се обърна,
 дали ще се обърна,
 за миг дори да видя земните ти очертания

ако човешката ти кожа е моята подземна карта
 и любимите ми ноти тлеят по дланите на дните твои,
 ако ключът към земното ти тяло е забранен от разума на бога
 и това, което ни остава, е само пясък и възторзи,
 то аз не знам какво да правя

ако животът ми започва,
 ако бе започнал някъде без мен,
 по-правилно така ще бъде,
 ти, знам това,
 ти ще вдигаш революции в умовете,
 ще градиш нов свят и нови градове,
 ще приветстваш мрака в светлината,
 ще оглася твоят смях нечуван всички светове,
 докато аз търся пътя си на Фридрихщрасе

и този път ме води
 бавно, тленно, както животът отминава,
 този път ме води някъде отвъд стената,
 а това, което ти познаваш, е персона.

* * *

три червени очи оставят своята кървава диря в мъглата
 аз дишам с дъха на новия ден във Берлин
 умира денят
 и ражда се по-новият ден
 и по-нови ще бъдем
 и бяхме

аз вярвам в зората на новия ден
 в лъчистия въздух
 в нашите стъпки
 в слънцето скрито от зора небесен
 вярвах и вярвам
 в този есенен ден
 и в нашите стъпки

Камелия Гарева е студентка в IV курс, спец. „Приложна лингвистика (английски език с втори чужд)“. В литературния конкурс на вестник „Пловдивски университет“ тя беше отличена с трета награда.